

การเปรียบเทียบการแต่ง

เรื่องแต่งตัวชคพระและนาง ในอดีตกับปัจจุบัน

คงได้กล่าวมาแล้วในบทที่ 1 ว่า เรื่องแต่งตัวชคพระและนาง เป็นงานศิลปะประเภท "สร้างสรรค์" แต่มี "แบบแผน" ทั้งแบบแผนในการสร้างและแบบแผนในการแต่ง ที่มีมาแต่ครั้งโบราณกาลแล้ว แต่ปัจจุบันสังเกตได้ว่า วิธีการแต่งมีลักษณะและสัดส่วนที่เบี่ยงเบนไปจากลักษณะและสัดส่วนซึ่งถือว่าเป็น "ความงาม" ในการแต่งที่มีมาแต่โบราณอย่างเห็นได้ชัด ดังนั้นในหนังสือนี้จะกล่าวถึง "วิธีการแต่ง" "สัดส่วน" และ "ความงาม" ในการแต่งรวมทั้งความแตกต่างระหว่างการแต่งชคพระและนาง ในอดีตกับปัจจุบัน ดังจะได้พรรณาคือต่อไปนี้

ขั้นตอนการแต่งชคพระ

จากการศึกษาพบว่า ขั้นตอนในการแต่งชคพระโดยทั่วไปจะเริ่มด้วยการแต่งในส่วนท่อนล่างก่อน ผู้แต่งบางคนที่ชำนาญจะเริ่มต้นด้วยการใส่กำไลข้อเท้าเป็นอันดับแรก

การแต่งตัวในส่วนที่เป็น "พัศตราภรณ์" หรือเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่มของตัวพระ จะเริ่มจากการนุ่งสนับเพลา นุ่งผ้าพอก นุ่งผ้าจีบโจ้วหวงหงส์(หรือจีบโจ้วแบบอื่นๆของตัวพระ) ผูกห้อยข้าง ใส่เสื้อ คาครัคสีเอว ผูกห้อยหน้า สวมกรองคอ ติดกนกปลายแขนหรือตั้งอินทร์ขน

สำหรับการแต่งเครื่องประดับกายนั้น ก็จะเริ่มแต่งไล่ขึ้นมาจากส่วนล่างก่อนเช่นกัน คือ กำไลเท้าและแหวนรอบ(ซึ่งผู้แต่งบางคนจะใส่ก่อนนุ่งสนับเพลา) ต่อมาก็เป็นการคาดเข็มขัดและตามด้วยการใส่เครื่องประดับที่ข้อมือ โดยเริ่มจากการใส่ชิ้นส่วนที่อยู่ปลายสุดก่อน ได้แก่ ลูกไม้ปลายมือ แหวนตะแคง ปะวะหล่ำ แหวนรอบและกำไลแขน สิ่งใดไม่มีหรือไม่ใช้ก็ข้ามไปตามลำดับ

ส่วน ทาบหลัง และทาบทิศ นั้นโดยทั่วไปจะถักตั้งติดกันเป็นชคอยู่กับสายสังวาลไว้ก่อนแล้ว แต่จะต้องใส่หลังจากการใส่ทับทรวงก่อน เพราะต้องใส่ทับทรวงเป็นตัวกลางในการปรับสายสังวาลและทาบทิศให้ไว้ระดับที่เท่ากันทั้ง 2 ข้าง จากนั้นท้ายสุดจึงเป็นการสวมเครื่องประดับศีรษะ

การนุ่งสนับเพลา

สนับเพลา มีวิธีการนุ่งเช่นเดียวกันกับการนุ่งกางเกงจีน คือ เมื่อนุ่งแล้วต้องจับขอบกางเกงซึ่งมีความกว้างพอสมควรนั้น รวบเข้ามาเคียนไว้ที่เอว

เมื่อแรกนุ่งสนับเพลา นั้น ต้องนุ่งให้หย่อนกว่าระดับที่ต้องการอยู่เล็กน้อย คือต้องนุ่งให้เชิงสนับเพลาอยู่ต่ำกว่าระดับครึ่งน่องไว้ก่อน เมื่อนุ่งเข้าจับใจไว้ทางหงส์แล้วจึงค่อยดึงที่ขอบสนับเพลา จากเอวให้เลื่อนขึ้นไปจนได้ระดับที่ต้องการ อย่างที่เรียกว่า "นุ่งสนับเพลาชักเชิงขึ้นไปถึงเหนือน่อง" แล้วจึงจัด "งอน" ที่เชิงสนับเพลาให้อยู่ตรงกลางหน้าแข้งพอดี ไม่ให้มีค้ำเข้าหากันหรือมีค้ำออกไปทางด้านข้าง-

ความงามของการนุ่งสนับเพลา

จากสัดส่วนของชาวซาฮอนกลางของคนปกติทั่วไป อาจกล่าวได้ว่า ถ้าแบ่งส่วนจากกลางหัวเข่าถึงข้อเท้า (เหนือตาคมเล็กน้อย) ออกเป็น 3 ส่วน ส่วนบนสุดจะอยู่ในระดับที่เรียกว่า "เหนือน่อง" พอดี ดังนั้นความงามของการนุ่งสนับเพลา จึงน่าจะอยู่ที่การนุ่งให้ขอบเชิงค้ำกลางของสนับเพลา อยู่ในระดับเหนือน่อง หรือประมาณ $\frac{1}{3}$ ส่วนของซาฮอนกลาง

การนุ่งสนับเพลาในระดับ $\frac{1}{3}$ ส่วนของซาฮอนกลาง

ความแตกต่างของการนุ่งสนับเพลา ในอดีตกับปัจจุบัน

จากการศึกษาจากภาพถ่ายการแต่งตัวของละครในอดีตพบว่า ส่วนใหญ่จะนุ่งสนับเพลาในลักษณะที่เรียกว่า "นุ่งต่ำ" คือ ขอบเชิงคานกลางของสนับเพลาจะอยู่ประมาณกึ่งกลางน่อง และเชิงอนคานหน้าจะอยู่กลางหน้าแข้ง ซึ่งเป็นการนุ่งสนับเพลาที่ต่ำกว่าระดับ $\frac{1}{3}$ ส่วนของขาตอนล่าง

แต่การนุ่งสนับเพลาในปัจจุบัน ส่วนใหญ่จะนิยมการนุ่งในแบบที่เรียกว่า "นุ่งสูง" คือ ขอบเชิงคานกลางของสนับเพลาจะอยู่สูงกว่าระดับเหนือน่อง หรือในระดับเข่าคลุมเข่า เมื่องอเข่าหรือยกขาตั้งเหลี่ยมเขาจะเห็นหัวเข่าของเข่าแข้งโผล่ออกมาได้เชิงอน

สาเหตุของการนุ่งสนับเพลาแบบ "นุ่งสูง" นั้น ท่านอาจารย์ จำเรียง พุทประคัม ผู้เชี่ยวชาญนาฏศิลป์ไทย อธิบายว่า

"พวกลูกชบอ้างว่า สมัยนี้แขกทำผ้ายกหน้าแคบกว่าแต่ก่อน เวลานุ่งทางหงส์แล้วผ้าจะสั้นขึ้นไปมาก จึงต้องนุ่งสนับเพลาให้สูงตามขึ้นไปด้วย แต่แม่ (ตัวท่าน) ว่าไม่จริง แขกทำผ้าหน้าแคบกว่าแต่ก่อนก็จริง แต่มันไม่ได้แคบถึงขนาดเกินไป มันอยู่ที่คนนุ่งคนแต่งต่างหากว่าจะขอบแคบอย่างไร สมัยนั้นผ้ารัง สนับเพลาสั้นเตอ บางทีหัวเข่าโผล่"

* สัมภาษณ์ อาจารย์ จำเรียง พุทประคัม, 28 สิงหาคม 2538.

การนุ่งผ้าพอก

เนื่องจากการนุ่งผ้าพอกเป็นการนุ่งผ้าเพื่อเสริมสัดส่วนของสะโพกของผู้แต่งตัวในเครื่องพระหรือฝ่ายพระที่เป็น "ผู้ชาย" เพื่อช่วยให้มีสะโพกที่ผายรับกับการนุ่งผ้า "คิปลิกจีบโจง" แบบต่างๆที่ไ้แต่งกับฝ่ายพระ เช่น คิปลิกจีบโจงไว้หางหงส์ และคิปลิกจีบโจงกันแบน เป็นต้น ดังนั้นในหัวข้อการนุ่งผ้าพอกนี้ ผู้วิจัยจะขอกล่าวเฉพาะวิธีการนุ่งผ้าพอกเท่านั้น

จากการศึกษาพบว่า การนุ่งผ้าพอกในปัจจุบันมีอยู่ 2 วิธี คือ

วิธีที่ 1 เป็นวิธีที่มีมาแต่โบราณ ปัจจุบันพบว่าผู้ที่ยังนุ่งผ้าพอกวิธีนี้เป็น ส่วนใหญ่จะเป็นศิลปินโขน รนอวาลี มีขั้นตอนการนุ่งดังนี้

1. นุ่งผ้าให้ตัวอยู่ตรงกึ่งกลางความยาวของผืนผ้า จับริมผ้าด้านบนให้ย้อยต่ำกว่าเอาเล็กน้อยแล้วเคียนพกไว้ที่กลางหน้าท้อง ให้พกของผ้าอยู่ต่ำกว่าสะดือเล็กน้อย
2. คลบปลายผ้าทั้ง 2 ข้างเป็นรูปสามเหลี่ยม โดยทำที่ละข้าง แล้วเหน็บเอาไว้ให้ไขว้กัน ให้จุดที่เหน็บเอาไว้ทั้ง 2 ด้านอยู่เกือบข้างลำตัว
3. ก้มตัวดึงริมผ้าด้านล่างที่อยู่กลางลำตัวด้านหลัง ลอดหว่างขามาเคียนพกไว้ที่เอวด้านหน้า ตรงที่เคียนกันกับครั้งแรก(ตามข้อที่ 1) ก่อนจะเคียนเอาต้องดึงผ้าให้กระชับกับเป้าสนับเพลา ก่อน แล้วจึงจับผ้ารูปสามเหลี่ยม ให้เข้าที่ตรงต้นขา ด้านข้างต่อจากสะโพกลงไป

เมื่อนุ่งผ้าชั้นนอกและใส่เสื้อแล้ว จึงคอยแกะชายผ้ารูปสามเหลี่ยมที่เคียนไขว้กันไว้ที่เอวออกมารวมกับชายเสื้อ แล้วมีควมกันไว้ตรงกลางใต้ห้อยหน้า

วิธีที่ 2 เป็นวิธีที่นิยมใช้กันทั่วไปในปัจจุบัน "ผู้ที่คิดวิธีนี้และนุ่งเป็นคนแรกคือ อาจารย์ ชิน ศรีปู้ อดีตผู้อำนวยการวิทยาลัยนาฏศิลป์อ่างทอง(มรณกรรม)"^๒

1. นุ่งผ้าวิธีเดียวกันกับ ข้อที่ 1 ของวิธีที่ 1

^๒ สัมภาษณ์ อาจารย์ ราชพ โพธิเวส, 9 กันยายน 2538.

- 2. คึงริมผ้าค่านกลางที่อยกกลางลำตัวค่านหลัง คลบขึ้นไม่เหน็บไว้รอบเอวค่านหลัง
- 3. ทำวิธีเดียวกันกับ ข้อที่ 2 ของวิธีที่ 1 แล้วจัดผ้ารยสามเหลี่ยมที่เกิดขึ้นให้ไ้ไ้รยและอยู่ในตำแหน่งค่านข้างของค่านข้างทั้ง 2 ข้างให้เรียบร้อย

การนุ่งผ้าพอกแบบโบราณ
(วิธีที่ 1)

การนุ่งผ้าพอกแบบปัจจุบัน
(วิธีที่ 2)

สถาบันส่งเสริม
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

การนุ่งผ้าแบบ "คิมบกจีบโจงไว่ทางหงส์"

การนุ่งผ้าแบบคิมบกจีบโจงไว่ทางหงส์ (ซึ่งต่อไปนี้จะเรียกเพียงอย่างย่อว่า "การนุ่งผ้าแบบจีบโจงไว่ทางหงส์") แบ่งออกเป็น 2 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนการเตรียมผ้า และขั้นตอนการนุ่งผ้า

ขั้นตอนการเตรียมผ้า คือ การจับจีบผ้าเตรียมไว้ให้เรียบร้อยก่อนที่จะนุ่ง ซึ่งมีขั้นตอนดังนี้

- จับปลายผ้าทั้ง 2 ข้างของ "ผ้ายก" ที่จะใช้นุ่งมาทาบกันเข้า ปลายผ้าให้เสมอกัน
- พับปลายผ้าทั้ง 2 ข้างที่ทบกันอยู่นั้นให้เป็นจีบ กว้างประมาณไม่เกิน $1\frac{1}{2}$ นิ้ว
- พับจีบให้ได้ 6 จีบ กรีกให้รอยจีบเสมอกัน แล้วตรึงซ่อนเงื่อนไว้คานใน ที่ความยาวประมาณ 2 คืบ (หรือไม่เกิน 15 นิ้ว)
- จับจีบต่อไปให้ไครบ 15 จีบ มีคิ้วช่วยเชือกคาดเอาไว้ให้รอยจีบอยู่ตัว

ขั้นตอนการนุ่งผ้า

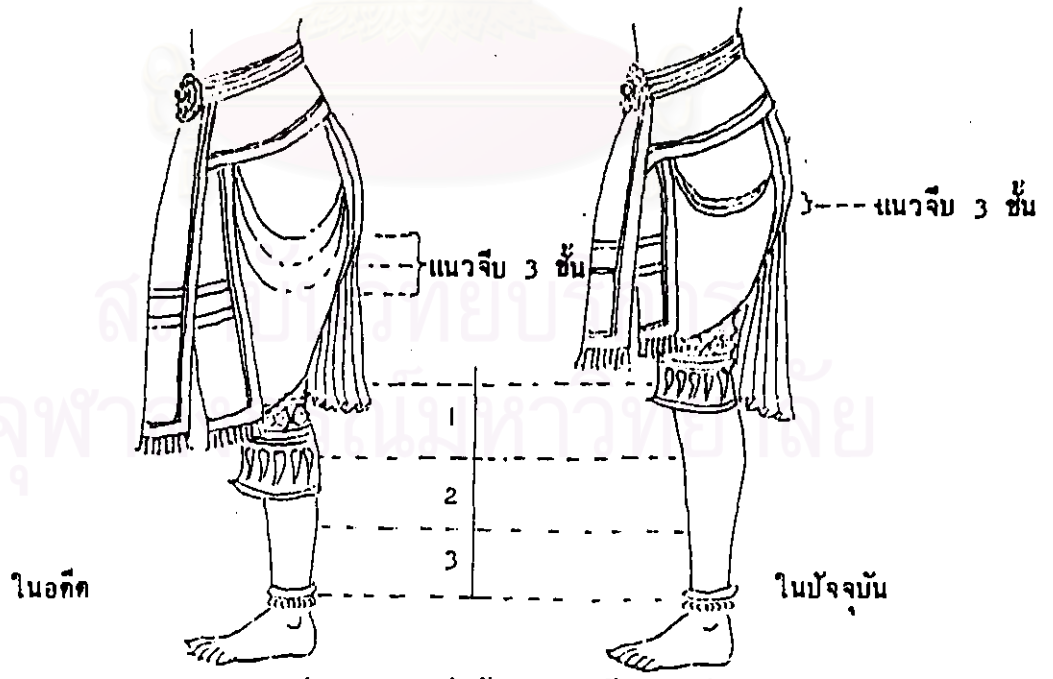
ผู้แต่ง	- นุ่งสนับเพลาให้เรียบร้อยก่อน (ผู้แต่งที่เป็นผู้ชายต้องนุ่งผ้าพอกด้วย)
ลูกศร ช ช	- นุ่งผ้าจับจีบเตรียมไว้ โดยให้คานที่ตรึงรอยจีบไว้ 2 คืบอยู่ตามบน
ผู้แต่ง	- จีบผ้าตอให้ถึงเอวของผู้แต่ง
ลูกศร ช ช	- ยืนกางขาออกห่างกันประมาณ 2 ฟุต
ผู้แต่ง	- จับผ้าคานหลังผู้แต่งขึ้นซ้อนกัน 3 ชั้น และเย็บครึ่งไว้กึ่งกลางกันย่อยให้เป็น 3 จีบซ้อนกันตามคางขวาง
ลูกศร ช ช	- จับแนวจากจีบที่ครึ่งไว้คานหลัง ให้แนวจีบตอเนื่องมาจากคานข้างหยิบขึ้นเป็นชั้น แล้วตอแนวจีบไปยังคานหน้า
ผู้แต่ง	- จับผ้าตรงหน้าขาที่ลูกศรหยิบขึ้นเป็นขย้มเพื่อให้เกิดแนวชั้นจีบนั่น ถือรอไว้
ลูกศร ช ช	- ทำแนวชั้นของจีบที่คานข้างตอทีละชั้น จนครบ 3 ชั้น (ขั้นตอนนี้เรียกว่า "คิมบก")
ผู้แต่ง	- จับขย้มผ้าทั้ง 3 ครั้งไว้ในมือเดียวกัน ทีละมือ (เพราะต้องทำทีละข้าง)
ลูกศร ช ช	- เปลี่ยนมาจับชั้นจีบ เช่น เค็มกับอีกข้างหนึ่งจนครบทั้ง 3 ชั้น
ผู้แต่ง	- เก็บผ้าที่เหลือจากการขย้มผ้าขึ้นเป็นแนวชั้นจีบที่คานหน้า บริเวณหน้าขาทั้ง 2 ข้างของผู้แต่ง โดยรวมเข้าทีละน้อยในลักษณะจีบ ตามแนวจีบเค็มจนหมด
ผู้แต่ง	- ยอดตัวทำเหลี่ยมเข้า หลังตรง โดยที่ชายังกางและหางอยู่เท่าเค็ม

(วิธีแก็คือ ใช้หย่อนหน้าหย่อข้างที่มีความยาวพอเหมาะกับตัวแค่ง ไม่ใช่ หย่อนหน้าหย่อข้างที่มีขนาดสั้นหรือเล็กเกินไป หรืออีกวิธีหนึ่งคือ คึงสนับเพลาให้เชิง ค่ำลงมากกว่าเดิมเล็กน้อย)

อนึ่งความยาวของตัวหางหงส์นี้ ในทางภาพเขียนถือว่าหางหงส์ที่ยาวพริ้ว เป็นความงามในการเขียนภาพอย่างหนึ่ง ที่ทำให้ภาพมีชีวิตชีวา แต่ในทางละครร่า นั้น หางหงส์ที่ยาวจะครุ่มร่า โดยเฉพาะในเวลาที่ดีละครก้าวเดิน วิ่ง หรือย่อตัว

ความแตกต่างของการนุ่งผ้าจีบโจงไว้หางหงส์ ในอดีตกับปัจจุบัน

จากการเปรียบเทียบจากภาพถ่ายละครในอดีตกับปัจจุบัน อาจกล่าวได้ว่า การนุ่งผ้า จีบโจงไว้หางหงส์ในอดีตนั้น จะนุ่งโดยถือเอาระดับชายผ้าข้างใน้อยประมาณกลางเข่าเป็นเกณฑ์ และ จะนุ่งพอกกระชับไม่รั้งสง ที่สำคัญคือจะรักษาความลดหล่นของจีบ 3 ชั้นที่เรียกว่า "คิปัก" ที่บริเวณข้าง ต้นขาตอนบนให้เป็น 3 ชั้นและกางชายไล่ลาดลงตามลำดับ ส่วนการนุ่งในปัจจุบัน จะนุ่งอย่างกระชับ และรั้งสงมาก แนวจีบ 3 ชั้นที่คิปักไว้มักจะถูกจับให้เสมอกันหรือเหลื่อมอยู่เล็กน้อย ไม่เห็นระดับของ จีบว่ามี 3 ชั้น

ความแตกต่างของการนุ่งผ้าจีบโจงไว้หางหงส์ในอดีตกับปัจจุบัน

การใส่ "รัศมี" "ห้อยข้าง" และ "ห้อยหน้า"

รัศมี ห้อยข้าง และ ห้อยหน้า นั้น แม้ว่าจะเป็นเครื่องแต่งตัวที่มีที่มาจากสิ่งเดียวกัน หรือสัมพันธ์กัน คือ รัศมี ห้อยข้างมาจาก "ผ้าคาดเอว" ส่วน "ห้อยหน้า" มาจาก "ผ้าปิดปาก" แต่ในขั้นตอนของการใส่หรือการแต่งจะไม่พร้อมกัน จากการศึกษาพบว่า "ห้อยข้าง" จะต้องใส่(หรือเรียกว่าผูก)ก่อนเป็นอันดับแรก แต่ค้นคว้าการใส่ "เสื้อ" แล้วจึงจะคาด "รัศมี" และคอด้วยผูก "ห้อยหน้า" เป็นอันดับสุดท้าย

ความงามของการใส่ "รัศมี" "ห้อยข้าง" และ "ห้อยหน้า"

จากการสังเกตจากภาพถ่ายและการแต่งจริงจากกล่าวได้ว่า ความงามของการใส่ "ห้อยข้าง" และ "ห้อยหน้า" นั้นอยู่ที่ความสัมพันธ์ของขนาดตัวแต่งกับขนาดของชิ้นส่วนทั้ง 3 ชิ้นที่เหมาะสมกัน ซึ่งขนาดของชิ้นส่วนที่เหมาะสมกับขนาดตัวแต่งนั้น คัดได้จาก "ห้อยหน้า" เป็นหลัก กล่าวคือ ห้อยหน้าควรจะมีขนาดยาวโดยประมาณจากหัวเข็มขัด ถึงระดับกลางเข่าของผู้แต่ง ถ้าสั้นหรือยาวกว่านั้นถือว่า ไม่พอดี

แต่สำหรับความงามของการคาด "รัศมี" นั้น ไม่ได้ขึ้นอยู่กับความสัมพันธ์ของขนาดตัวอย่างเดียว แต่ยังอยู่ที่ "รูปแบบ" ของตัวรัศมีด้วย จากการสังเกตจากกล่าวได้ว่า รัศมี "แบบโค้ง" จะคาดแล้วเรียบเนียนเข้ากับรูปร่างของผู้แต่งได้ดีกว่ารัศมี "แบบตรง"

นอกจากนี้ ความงามของการใส่ห้อยข้างและห้อยหน้า ยังอาจอยู่ที่การใช้รูปแบบ สี และลวดลาย ที่แตกต่างกันระหว่างห้อยข้างกับห้อยหน้าด้วย ดังที่มักจะพบในภาพถ่ายเครื่องแต่งตัวละครในอดีต ที่มักจะใช้ห้อยข้างต่างแบบ ต่างสี และต่างลวดลาย กับห้อยหน้า เช่นใช้ห้อยข้างแบบสีเหลี่ยมกับห้อยหน้าแบบ "ผ้าหิพย์" หรือใช้ห้อยข้างแบบ "หางไหล" กับห้อยหน้าแบบสีเหลี่ยมตรง ซึ่งลักษณะดังกล่าวนี้ ในทางศิลปะถือว่าเป็น "ความงามในความต่าง" เป็นการเน้นสิ่งใดสิ่งหนึ่งให้ชัดเจนขึ้น ทำให้ไม่น่าเบื่อ

ภาพการใช้ "ห้อยข้าง" และ "ห้อยหน้า" ในรูปแบบที่แตกต่างกัน

- ภาพบน ใช้ห้อยข้างแบบสี่เหลี่ยมตรงกับห้อยหน้าแบบ "ผ้าทิพย์"
- ภาพล่าง ใช้ห้อยข้างแบบ "หางไหล" กับห้อยหน้าแบบสี่เหลี่ยมตรง

ความแตกต่างของการใช้ "ห้อยข้าง" "ห้อยหน้า" ในอดีตกับปัจจุบัน

จากการสังเกตอาจกล่าวได้ว่า ตะครในอดีตนั้น ใช้ห้อยข้างและห้อยหน้าที่มีขนาดยาวกว่าที่ใช้กันในปัจจุบัน ทั้งนี้คงเป็นเพราะสืบเนื่องมาจากการนั่งสมัยเพลลาในลักษณะ "นั่งต่ำ" และนั่งผ้าจีบใจไว้ทางหงส์พอกกระชับ ชายของผ้ายกที่นั่งอยู่ในระดับกลางเข่า จึงต้องใช้ห้อยข้างห้อยหน้าที่มีขนาดยาวด้วย ซึ่งต่างจากปัจจุบัน ที่ใช้ห้อยข้างห้อยหน้าที่มีขนาดสั้น ทั้งนี้เพราะสืบเนื่องมาจากการนั่งสมัยเพลลาในลักษณะ "นั่งสูง" รวมทั้งการนั่งผ้าก็เป็นการนั่งที่กระชับและรัดสูงมาก จึงทำให้ต้องใช้ห้อยข้างห้อยหน้าที่มีขนาดสั้นตามไปด้วย

การใช้เสื้อตะครของตัวละคร

ขั้นตอนการใช้เสื้อตะครของตัวละครนั้น จะแทรกคั่นอยู่ในระหว่างการใส่ห้อยข้างและรัดสะเอว คือใส่เสื้อหลังจากผูกห้อยข้างแล้ว ส่วนวิธีการใส่ก็เหมือนกับการใส่เสื้อธรรมดา เพียงแต่ไม่มีการติดกระดุมแค่ใช้เย็บตรึงให้ติดกันด้วยวิธีเย็บที่เรียกว่า "รักร้อย" คือเย็บตรึงไขว้ไปมาสลับไปเรื่อย ก่อนเย็บต้องพับริมเสื้อเข้าข้างในตัวให้ริมของเสื้อห่างกันพอประมาณ คือให้ตัวเสื้อแคบกว่ารูปร่างของผู้แต่งเล็กน้อย เมื่อดึงเส้นรักร้อยให้ริมเสื้อชนกัน เสื้อจะรัดตัวช่วยให้รูปร่างกลมกลิ้งขึ้น ซึ่งลักษณะการดึงเสื้อให้รัดรูปร่างนี้เองที่เรียกว่า "รัดเครื่อง"

ความงามของการใส่เสื้อตะคร

จากการเปรียบเทียบภาพถ่ายละครในอดีตกับภาพถ่ายละครในปัจจุบันแล้ว อาจกล่าวได้ว่า ความงามของการใส่เสื้อตะครนั้น น่าจะอยู่ที่การใส่เสื้อที่รัดแนบกระชับรัดรั้งทั้งช่วงลำตัวและช่วงแขน (อย่างเช่นการใส่เสื้อของละครในอดีต) ทั้งนี้เพราะนอกจากจะช่วยให้รูปร่างกลมกลิ้งแล้ว เมื่อเวลาที่ตัวละครร้ายว่าทำท่าทางต่างๆจะช่วยในการ "ดึงตัว" ให้มีลักษณะสง่างามด้วย

ความแตกต่างของการใส่เสื้อตะคร ในอดีตกับปัจจุบัน

ความแตกต่างในการใส่เสื้อ ของละครในอดีตกับละครในปัจจุบัน อยู่ที่การใส่เสื้อแขนยาว เสื้อละครปัจจุบันมักจะเย็บใต้ท้องแขนไว้อย่างตายตัวส่วนหนึ่งก่อน จะเหลือไว้เฉพาะจาก

โค้งช่วงแขนท่อนล่างถึงข้อมือเท่านั้น ที่จะเย็บครึ่งต่อเมื่อผู้แต่งใส่เสื้อแล้ว ซึ่งแตกต่างจากการใส่เสื้อแขนยาวของละครในอดีต ที่จะต้องเย็บครึ่งแขนเสื้อตามรูปแขน ตั้งแต่รอยต่อจากเป้าโค้งช่วงแขนของเสื้อจนถึงข้อมือ ซึ่งจะทำให้แขนเสื้อแนบกระชับกลมกลิ้งตามรูปช่วงแขนของผู้แต่งจริงๆ

การตั้งอินทรีขน

ดังได้กล่าวมาแล้วในบทที่ 1 ว่า อินทรีขนมีที่มาจากเครื่องประดับปลายแขนเสื้อแบบแขนสั้นของเสื้อตัวนอก ซึ่งได้ถูกดัดแปลงรูปแบบไปจนกลายเป็นเสื้อไม่มีแขน และเครื่องประดับที่อยู่ปลายแขนก็เลื่อนไปตั้งครอบขอบบนมาแทน กลายรูปแบบไปเป็นอินทรีขน การประดับอินทรีขนจึงเรียกว่า "การตั้งอินทรีขน" ดังนั้นการตั้งอินทรีขนให้ใกล้เคียงกับความเป็นมาหรือที่มาจึงควรจะเป็นการตั้งในลักษณะ "ครอบไหล่" ตามแนวขอบวงแขนของตัวเสื้อ

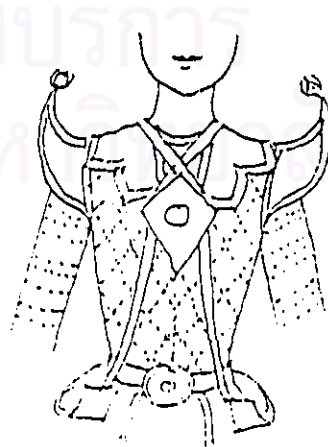
แต่เนื่องจากรูปทรงของตัวอินทรีขนที่ช่างเครื่องละครทำใช้กันอยู่ในปัจจุบันนั้นมีหลายรูปทรง ดังนั้นการตั้งอินทรีขนจึงต้องขึ้นอยู่กับรูปทรงของตัวอินทรีขนแต่ละคู่ (เสื้อ 1 ตัวต้องใช้อินทรีขน 2 อัน เรียกว่า 1 คู่) ควยว่าควรจะต้องตั้งในลักษณะใด เช่น บางรูปทรงต้อง "ตั้ง" ในลักษณะ "ครอบไหล่" แต่บางรูปทรงต้อง "ติด" ในลักษณะ "วางบนไหล่"

การติดอินทรีขนในลักษณะ "วางบนไหล่" นั้นเป็นการติดตามแบบภาพเขียนไทยที่ "ตัวภาพไม่ใช่เสื้อ" และอินทรีขนมีรูปแบบเป็น "ชอกนก" ดังนั้นการติดอินทรีขนละครแบบวางบนไหล่จึงอาจกล่าวได้ว่า เป็นการประดับอินทรีขนที่ไม่ตรงกับที่มานัก

อินทรีขนในภาพเขียน
ติด "วางบนไหล่"

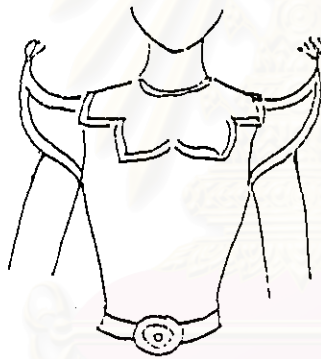
อินทรีขนละคร
ตั้ง "ครอบไหล่"

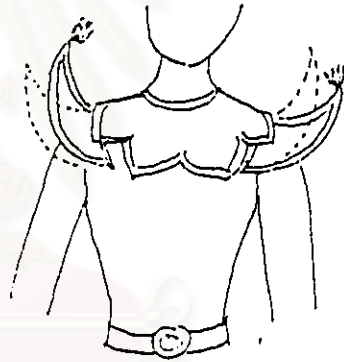
ความงามของการตั้งอิทรัน

จากการสังเกตจากสาวไคว่ ความงามของการตั้งอิทรันนั้น น่าจะอยู่ที่การตั้งในลักษณะครอบไหล่ โดยรักษาแนวเส้นกลางหลังของตัวอิทรันให้เป็นเส้นที่ต่อจากความลาดเอียงของบ่าผู้แต่ง แล้วโค้งงอขึ้นอย่างต่อเนื่องไม่มีรอยหักงอ ปลายของอิทรันควรจะมีขีดหรือโค้งงอเฉียงขึ้นในมุมที่ไม่ต่ำกว่าหรือไม่เกินกว่า 45 องศา จากระคัมแนวนอนบนบ่าของผู้แต่ง ทั้งนี้ต้องขึ้นอยู่กับรูปทรงของตัวอิทรันด้วยว่าจะมีลักษณะที่สามารถตั้งครอบไหล่ได้ หรือต้องติดแบบวางบนไหล่

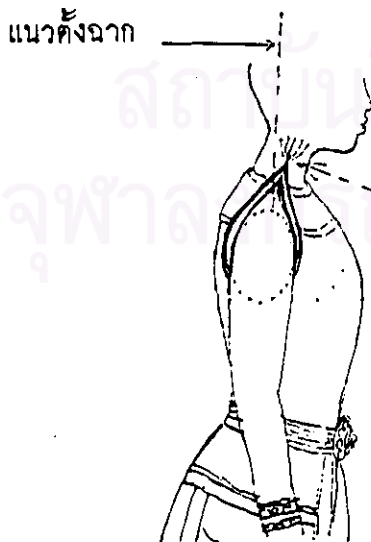
และเนื่องจากโดยธรรมชาติแล้ว แกนลำคอของคนปกติจะมีความโน้มเอียงมาทางด้านหน้าเล็กน้อย ดังนั้นการตั้งอิทรันให้สง่างามและกลมกลืนกับลำตัวผู้แต่ง จึงควรจะต้องค้ำจากทางด้านข้างด้วย คือต้องตั้งให้ปลายอิทรันโน้มเอียงมาทางด้านหน้า ตามแกนความโน้มเอียงของลำคอของผู้แต่ง โดยประมาณ

การตั้งแบบ "ครอบไหล่"

การติดแบบ "วางบนไหล่"

มองจากด้านข้าง ปลายอิทรันควรจะมี
เอียงมาทางด้านหน้าเล็กน้อย ตามความเอียง
ของแกนลำคอ โดยประมาณ

ความแตกต่างของการตั้งอินทรีชน ในอดีตกับปัจจุบัน

จากการสังเกตจากกล่าวได้ว่า การตั้งหรือติดอินทรีชนในอดีตหรือปัจจุบันนั้น ไม่มีความแตกต่างกัน แต่จะแตกต่างกันที่รูปทรงของตัวอินทรีชน ซึ่งจะทำให้มีวิธีการตั้งหรือติดที่แตกต่างกันไปได้โดยปริยาย และวิธีการตั้งหรือติดที่แตกต่างกันนี้ก็มียุคแล้วจากอดีตถึงปัจจุบัน

แต่จากการศึกษาพบว่า ในอดีตจะตั้งอินทรีชนหลังใส่กรองคอ เพราะตัวกรองคอจะเป็นสิ่งที่จะช่วยในการกระกระการตั้งอินทรีชนบนบ่าทั้ง 2 ข้างให้เท่ากันได้โดยง่าย แต่ในปัจจุบันพบว่าทุกๆไปจะมีการติดอินทรีชนไว้กับตัวเสื้อในลักษณะกึ่งถาวร ซึ่งเป็นการติดก่อนใส่กรองคอ เพื่อความสะดวกรวดเร็วในการแต่งตัว

การใส่กรองคอ

การใส่กรองค้อมีวิธีเดียว คือ สวมบนบ่ารอบคอ ให้อยู่ผ่ายุ้ยคานหน้าตรงกลางหน้าอก ส่วนความงามของการใส่กรองคอนั้น น่าจะอยู่ที่ขนาดของตัวกรองคอ กรองคอของตัวพระจะมีขนาดไม่ใหญ่เท่ากับกรองคอของตัวนาง เพราะตัวพระมีอินทรีชนประดับอยู่บนบ่า (เมื่อใส่เสื้อแขนยาว) ถ้าใช้กรองคอที่มีขนาดกว้างหรือใหญ่จะทำให้ริมกรองคอไปทับอยู่บนตัวอินทรีชนมากและทำให้คันทันค้ำค้ำย สำหรับความแตกต่างในการใส่กรองคอ ในอดีตกับปัจจุบันนั้น พบว่า ในอดีตจะใส่กรองคอก่อนที่จะตั้งอินทรีชน เพื่อจะใช้กรองคอเป็นตัวกระกระการตั้งอินทรีชน แต่ปัจจุบันจะใส่กรองคอทีหลัง เพราะเสื้อตะคร (เฉพาะแบบแขนยาว) ส่วนมากจะมีการติดอินทรีชนไว้ล่วงหน้าในลักษณะกึ่งถาวรแล้ว

การติดกนกปลายแขน

จากการศึกษาพบว่า การติดกนกปลายแขนของเสื้อแขนสั้น จะติดก่อนหรือหลังการใส่เสื้อก็ได้ แต่การติดก่อนจะทำให้สะดวกกว่า ส่วนความงามของการติดนั้น นอกจากรูปร่างของตัวกนกปลายแขนแล้ว ความงามของการติดน่าจะอยู่ที่การติดให้มีปลายแขนเสื้อ และปรับให้รอยคอได้ห้องแขนเสื้อเรียบร้อยไม่เหลื่อมล้ำต่างกัน และต้องให้มีระดับที่ปลายแขนเท่ากันทั้ง 2 ด้านด้วย

ขั้นตอนการแต่งชคนาง

จากการศึกษาพบว่า ขั้นตอนในการแต่งชคนางจะกลับกันกับขั้นตอนในการแต่งชคพระ คือ เริ่มต้นจากการแต่งหอมนบนก่อน แต่แต่งบางคนที่ชำนาญจะเริ่มตนด้วยการใส่เครื่องประดับที่ข้อย่างก่อนเป็นอันดับแรก แล้วจึงกลับไปเริ่มต้นแต่งไล่จากหอมนบนลงมา โดยเริ่มจากการใส่เสื้อในนาง (หรือเสื้อแขนยาว) ก่อน ตามด้วยการห่มผ้าห่ม (แบบใดแบบหนึ่งใน 3 แบบคือ สไบชายเดี่ยว สไบสองชาย หรือผ้าห่มนางผืนใหญ่) สวมกรองคอ แล้วจึงนั่งผ้าจีบหน้านาง ตามด้วยการใส่เครื่องประดับต่างๆ ได้แก่ คาตเข็มขัด ใส่ทับทรวง ใส่สร้อยคอ สวมเครื่องประดับต่างๆที่ข้อมือ แล้วจึงสวมเครื่องประดับศีรษะ หรือตั้งรัดเกล้า

นอกจากนี้จากการศึกษายังพบว่า "ตัวนาง" ของละครในอดีตจะสวม "กางเกง" (ที่ผู้วิจัยขอเรียกว่า "สนับเพลานาง") ก่อนห่มผ้าห่มนาง เพราะต้องใช้สายรุศที่เอวไปผูกกับสายเชือกที่อยู่ตรงกลางบันไดหน้า เพื่อช่วยยึดไม่ให้ผ้าห่มดวงไปข้างหลังมาก

หนึ่งเนื่องจากการใส่เสื้อในนาง หรือการใส่เสื้อแขนยาวของตัวนาง มีวิธีการเดียวกับการใส่เสื้อละครของตัวพระ คือไม่มีการติดกระดุม แต่ใช้วิธีเย็บตรึงให้ติดกัน ดังนั้นจึงจะขอข้ามไปกล่าวในเรื่องของการห่มผ้าแบบต่างๆดังนี้

การห่มผ้า

ดังได้กล่าวมาแล้วว่า ผ้าห่มนางที่ใช้ในการแต่งตัวยืนเครื่องชคนางในปัจจุบันมีเพียง 2 แบบคือ ผ้าห่มสไบสองชาย และผ้าห่มผืนใหญ่ แต่จากการศึกษาพบว่าในอดีตมีการใช้สไบชายเดียวกับเครื่องแต่งตัวยืนเครื่องของตัวนางสงคักดิ์ด้วย (ห่มสไบชายเดี่ยวแต่สวมมงกุฎกษัตริย์) อีกทั้งการห่มสไบชายเดี่ยวยังมีใช้อยู่ในละครว่า (เช่น การนั่งผ้าจีบหน้านางชายพกเดี่ยว ห่มสไบชายเดี่ยว สวมกระบังหน้า ของตัวนางวันทองแปลงในละครเสภาเรื่องขุนช้างขุนแผน) ดังนั้นในเรื่อง "การห่มผ้า" นี้ผู้วิจัยจะได้กล่าวถึง "การห่มสไบชายเดี่ยว" ไว้ด้วย

การห่มสไบชายเดี่ยว

จากการศึกษาพบว่า การห่มสไบชายเดี่ยวนี้อยู่ด้วยกัน 3 แบบคือ

1. การห่มแบบพันรอบตัว การห่มแบบพันรอบตัวยังแบ่งออกได้เป็น 2 แบบคือ

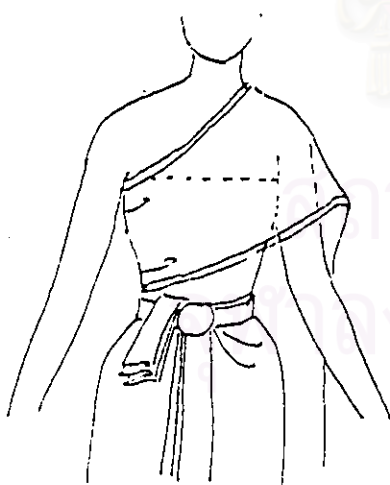
ก. ห่มพันรอบตัวแบบเก็บชายหน้า คือการห่มพันรอบตัวแล้วทิ้งชายสไบให้เห็นที่ด้านหลังเพียงชายเดี่ยว อีกชายหนึ่งจะถกพันเก็บไว้กับตัวมองไม่เห็น วิธีนี้จะใช้กับการนุ่งผ้าจีบหน้านางไว้ชายพก "ค่านขวา"

ข. ห่มพันรอบตัวแบบทิ้งชายหน้า คือการห่มแบบทิ้งชายหน้าไว้บนเนินสะโพกค่านขวายาวประมาณระดับสะโพก ก่อนห่มพันรอบตัวแล้วโอบไปทิ้งชายหลัง แล้วคาดเข็มขัดห่มชายหน้าที่ทิ้งไว้ วิธีนี้ ใช้กับการนุ่งผ้าจีบหน้านางไว้ชายพกที่ "ค่านซ้าย"

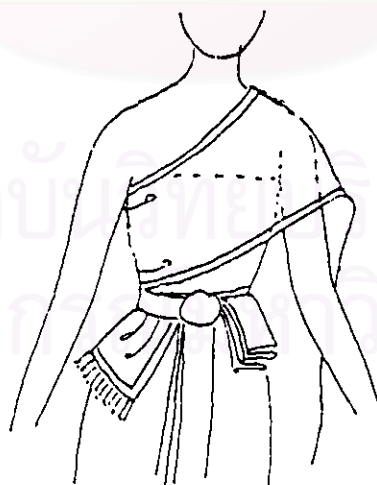
2. การห่มแบบห่มทับ

การห่มแบบห่มทับนั้น ต้องใส่เสื้อเกาะอกข้างในก่อนแล้วจึง

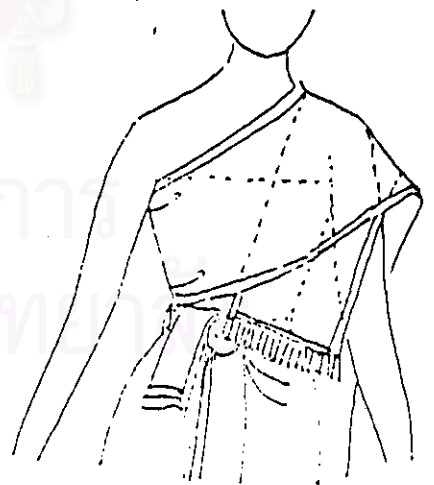
ห่มสไบทับ โดยวางสไบพาดบนบ่าซ้ายก่อน ทิ้งชายค่านหน้าไว้ในระดับไม่เกินชายพกของหน้านาง แล้วจึงห่มโอบลำตัวค่านหลัง จากบ่าซ้ายเฉียงลงคานขวา โอบเฉียงขึ้นมับทับชายหน้าบนบ่าซ้าย แล้วทิ้งชายที่เหลือไปค่านหลัง วิธีนี้ใช้กับการนุ่งผ้าจีบหน้านางไว้ชายพก "ค่านขวา"

การห่ม แบบที่ 1. (ก)

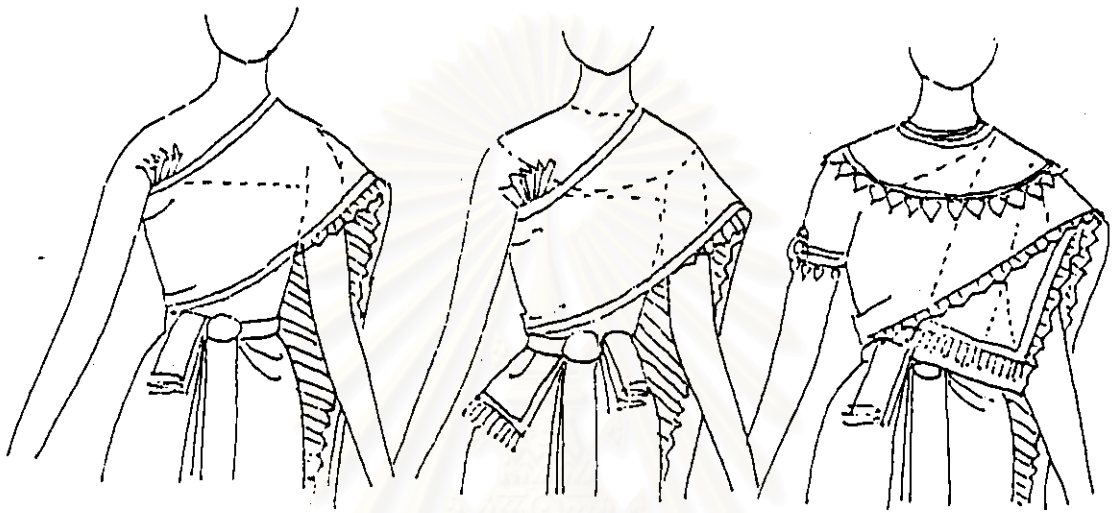
แบบที่ 1. (ข)

แบบที่ 2.

3. การหมั้นแบบหมั้นซ้อน การหมั้นซ้อน คือการหมั้นสไบปักทับสไบแพร่อัดจีบ (การหมั้นแบบนี้
ในบทละครพระราชนิพนธ์รัชกาลที่ 2 เรียกว่า "หมั้นทับชั้นใน")

การหมั้นซ้อนนี้ใช้ได้กับการหมั้นสไบ "ชั้นเดียว" ทั้ง 3 แบบที่กล่าวมาแล้ว
ทั้งหมด ดังที่แสดงในภาพประกอบตามลำดับ

การหมั้นซ้อนกับแบบที่ 1. (ก)

การหมั้นซ้อนกับแบบที่ 1. (ข)

การหมั้นซ้อนกับแบบที่ 2.

หมายเหตุ : การหมั้นซ้อนแบบที่ 1. (ข) และการหมั้นซ้อนแบบที่ 2. นั้น
พบว่าเป็นแบบที่นิยมใส่ "กรองคอ" ทับ และใช้ "กระบังหน้า"
เป็นเครื่องประดับศีรษะ

ความงามของการหมั้นสไบชายเดี่ยว

จากการสังเกตจากกล่าวได้ว่า ความงามของการหมั้นสไบชายเดี่ยวนั้น น่าจะอยู่ที่
ความยาวของชายสไบที่อยู่ด้านหลัง ซึ่งควรจะมี ความยาวอยู่ในระดับไม่เกิน $\frac{2}{3}$ ส่วนของความยาว
ของผ้านาง ที่ผู้แต่งนุ่งอยู่ (โดยประมาณ) นอกนั้นก็จะเป็นความงามที่เกิดจากรูปแบบต่างๆของการหมั้น
อยู่ในตัวแล้วทั้ง 3 แบบ

ความแตกต่างของการหมั้นสไบชายเดี่ยว ในอดีตกับปัจจุบัน

จากการศึกษาเปรียบเทียบจากกล่าวได้ว่า การหมั้นสไบชายเดี่ยวของละครในอดีต

กับละครในปัจจุบันนั้น ไม่มีความแตกต่างกันในค่านของลักษณะการแต่ง แต่กลับไปมีในค่านของการใช้เครื่องประดับศีรษะรวมชดกับการหมสไบชายเดี่ยว กล่าวคือ ในอดีตพบว่ามีการใช้ "มงกุฎกษัตริย์" รวมชดกับการหมสไบชายเดี่ยว เช่นในละครของเจ้าคุณพระประยูรวงศ์ เป็นต้น แต่ในปัจจุบันจะพบว่า มีแต่ "กระบังหน้า" เท่านั้นที่เป็นเครื่องประดับศีรษะที่ใช้รวมชดกับการหมสไบชายเดี่ยว

การหมสไบสองชาย

จากการศึกษาพบว่า สไบสองชายมี 2 แบบ คือ

1. แบบดั้งเดิม มีลักษณะเป็นผ้าแถบเหมือนสไบชายเดี่ยว แต่มีความยาวประมาณ 2 เท่าของสไบชายเดี่ยว
2. แบบกิ่งสำเภาเรือรูป มีลักษณะคล้ายผ้าหมนางแบบผืนใหญ่ แต่ช่วงหลังแยกออกเป็น 2 ผืน สันกลางติดกันอยู่เฉพาะที่บริเวณใกล้ช่วงคอ จากนั้นไม่ติดกัน ส่วนที่เป็นคานหน้าแยกเป็น 2 ซ้างเหมือนผ้าหมผืนใหญ่ แต่จะมีความยาวเกือบ 2 เท่าของส่วนหน้าของผ้าหมนางผืนใหญ่ ทั้งนี้เพราะต้องใช้หมโซ่ไว้

การหมแบบดั้งเดิม

- พับกลางแบ่งครึ่งความยาวของสไบ
- หยิบผ้าทาบหลังให้รอยพับอยู่กลางหลังผู้แต่ง
- หยิบผ้าข้างที่อยู่ซ้ายมือของผู้แต่ง โอบพาดลำตัวขึ้นหมเฉียงมาขวา
- โอบผ้าที่อยู่ขวามือของผู้แต่ง พาดทับลำตัวและผ้าที่หมไว้แล้วขึ้นหมเฉียงมาซ้าย
- จัดชายผ้าทั้งสองที่คานหลังให้เสมอกัน
- ครึ่งผ้าที่คานหลังทั้ง 2 ซ้าง ตรงจุดที่ติดกัน เป็นเส้จชั้นตอนการหม

การหมแบบกิ่งสำเภาเรือรูป

- นำผืนสไบคล้องบ่า เอาชายผ้าคานหน้าทั้ง 2 ซ้างโอบไว้ด้วยกัน ให้ขึ้นทางคานซ้ายมือของผู้แต่ง ทับขึ้นทางขวามือ แล้วอ้อมไปบรรจบกันที่คานหลัง จัดริมผ้ากลางหลังให้เรียบร้อยแล้วเย็บครึ่งให้ติดกัน เป็นเส้จชั้นตอนการหม

ความงามของการทรมสไบสองชาย

เนื่องจากสไบสองชาย มี 2 แบบ ดังนั้นความงามของการทรมสไบสองชาย จึงน่าจะขึ้นอยู่กับรูปแบบของตัวสไบแต่ละรูปแบบด้วย จากการสังเกตอาจกล่าวได้ว่า สไบสองชาย แบบกิ่ง-สำเร็จรูปนั้น หมแล้วจะเตรียมร้อย รัศมีดีกว่าแบบดั้งเดิม ซึ่งหมแล้วค่อนข้างจะครมรามไม่เรียบร้อย ทั้งนี้เพราะแบบดั้งเดิมไม่มีการตัดความเนื้อสไบที่สัมผัสกับบริเวณต้นคอของผู้แต่ง ทำให้ไม่มีจุดที่จะยึดให้เนื้อสไบทั้ง 2 ข้างติดรวมกันเป็นจุดเดียวกลางหลังได้ แม้จะยึดติดกันด้วยการเย็บตรึงไว้ได้แต่ก็ ยังทำให้เนื้อผ้าทั้ง 2 ข้างเบียดกันหรือเกยทับกันไม่เรียบร้อยอยู่ดี

ความแตกต่างของการทรมสไบสองชาย ในอดีตกับปัจจุบัน

เนื่องจากสไบสองชายที่ใช้กันอยู่ในอดีตมีแค่แบบที่เป็นผ้าแถบยาวๆ เหมือนสไบชายเดี่ยว แต่ในปัจจุบันก็นิยมใช้กันแต่แบบกิ่งสำเร็จรูปที่คล้ายกับผ้าหมนางผืนใหญ่แบบเดียว ดังนั้นการทรมสไบสองชายในอดีตจึงมีความแตกต่างกับปัจจุบันอยู่ตั้งแต่รูปแบบของตัวสไบแล้ว นอกจากนี้ยังแตกต่างกันในวิธีการทรม ซึ่งขึ้นอยู่กับแต่ละรูปแบบด้วย ดังที่ได้อธิบายมาแล้วในหัวข้อที่ผ่านมาข้างต้น

การหมผ้าหมนาง (ผ้าหมผืนใหญ่)

จากการศึกษาพบว่า การหมผ้าหมนางผืนใหญ่นั้น แต่เดิมมีเพียงวิธีเดียว แต่ปัจจุบันพบว่าวิธีหมแบบใหม่เพิ่มขึ้นอีก 2 วิธี รวมเป็น 3 วิธี ดังนี้คือ

1. การหมแบบจับทาบเป็นมม (แบบดั้งเดิม) มีขั้นตอนดังนี้
 - นำผืนผ้าคล้องบ่า และครึ่งรอยผาด้านหน้าเข้าด้วยกัน
 - จับริมของชายผาด้านหน้าเข้าหากัน และตรึงให้ติดกันไว้
 - พับศอกกลับลงมาตามขวางของผืน ให้จุดกลางของด้านริมผืน ที่ทำเป็นมม แหลมไว้ สัมผัสกับจุดริม 2 ข้างที่ตรึงติดกันไว้แล้ว (ในลักษณะที่คล้ายกับการจับกระหงิบคอง)
 - เมื่อรวมชายผ้าเป็นมมแหลมแล้ว จึงครึ่งจตุรวมมมผ้านี้กับตัวเสื้อในนาง เป็นเสร็จขั้นตอนการหม

2. การหมั้นแบบพับรายเข้าข้างในหมด (แบบที่คิดขึ้นใหม่) มีขั้นตอนดังนี้
 - ในขั้นตอนแรกจะเก็บริมฝีปากกันเหมือนวิธีดั้งเดิม แต่ไม่ต้องพับตลบกลับให้เป็นมมก่อน คงครึ่งริมฝีปากให้ติดกันไว้เท่านั้น
 - พับให้เรียบ แล้วครึ่งจกรวมริมฝีปากเข้ากับตัวเสื้อในนาง เป็นเสร็จขั้นตอนการหมั้น
3. การหมั้นแบบเก็บเข้าหาสันกลางอก (แบบที่คิดขึ้นใหม่) มีขั้นตอนดังนี้
 - ครึ่งรอยผ่าของผืนผ้ากลางหน้าอกให้ติดกัน
 - รวบเนื้อผ้าตามค่านกว้างเข้าหากลางอก โดยที่ปลายผืนผ้ายังคงเสมอกันอยู่
 - ครึ่งปลายผืนผ้าที่ถูกรวบไว้ที่เสื้อในนาง
 - คั่นเนื้อผ้าตามค่านกว้างที่ยังเหลืออยู่ เข้าหาสันกลางอกอีกจนเหลือความกว้างของเนื้อผ้าที่หน้าอกเป็นรูปรีเว้าแหลม เป็นเสร็จขั้นตอน

ความงามของการหมั้นผ้าหมนาง

(แบบจับพับเป็นมม : แบบดั้งเดิม)

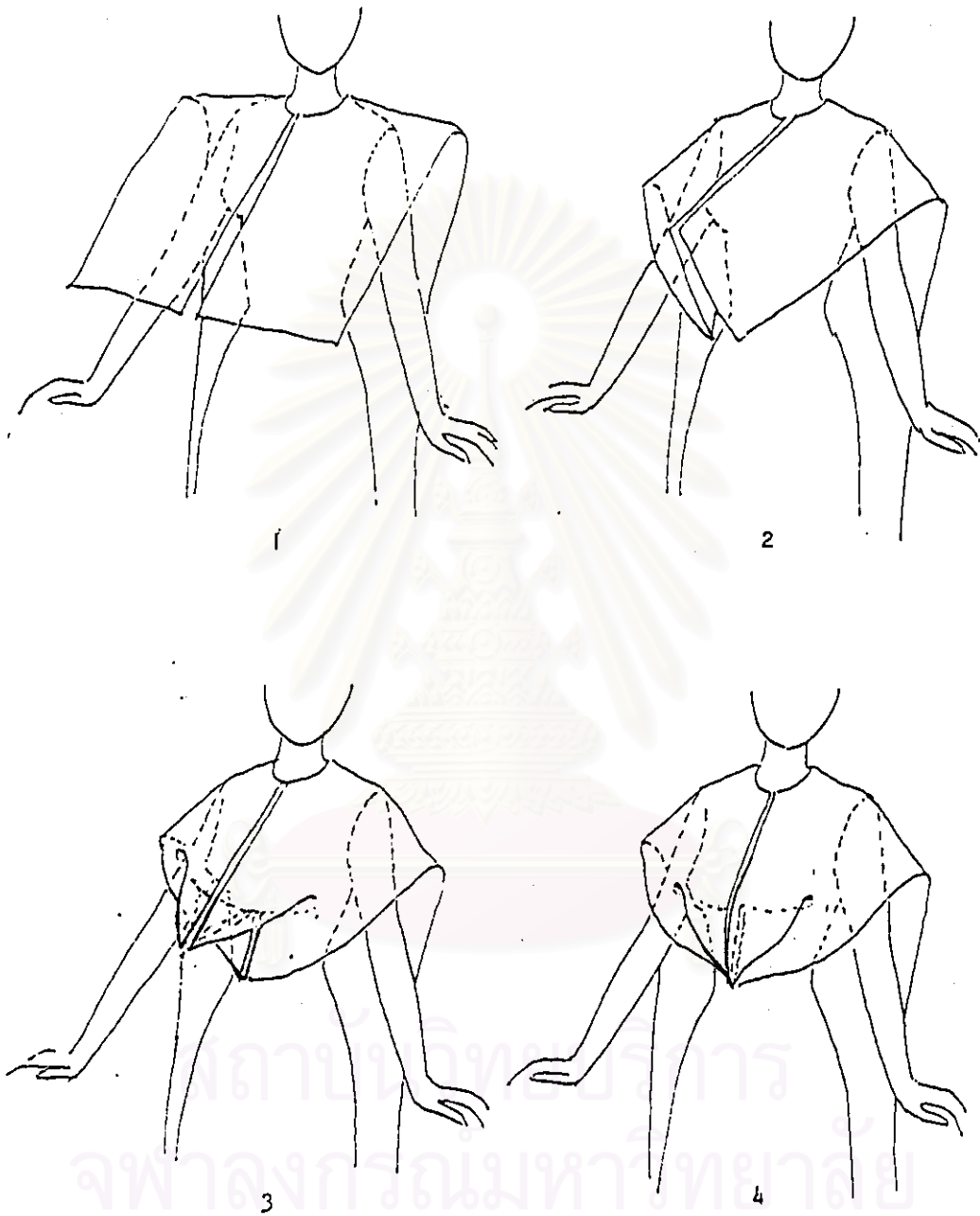
จากการสังเกตอาจกล่าวได้ว่า การหมั้นผ้าหมนางแบบจับพับเป็นมม (แบบดั้งเดิม)

ขึ้นอยู่กับลักษณะสำคัญ 2 ประการ คือ

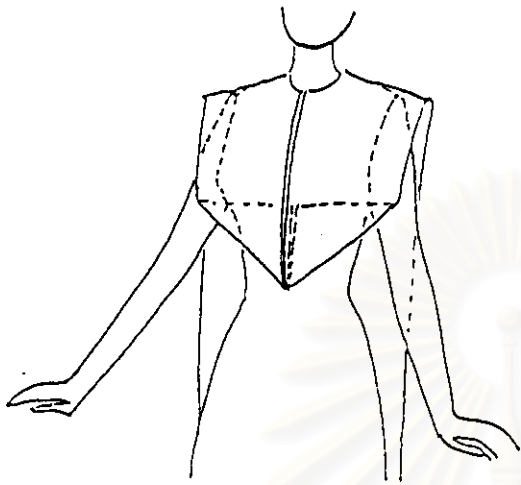
1. ขนาดความกว้างของผืนผ้า ที่เหมาะสมกับขนาดตัวของผู้แต่ง

ความกว้างของผืนผ้าหมนางที่มีขนาดเหมาะสมกับขนาดตัวของผู้แต่ง ควรจะมีความกว้างเป็น 2 เท่าของช่วงไหล่ผู้แต่ง เช่น ไหล่กว้าง 15 นิ้ว ผ้าหมนางควรจะกว้าง 30 นิ้ว ทั้งนี้ เพราะความกว้างของผืนผ้าหมนาง เมื่อหมั้นแล้วจะเหลือตกลงมาคลุมท่อนแขนคอนบนพอสสมควร ทำให้มองไม่เห็นต้นแขนของบางคน ที่อาจจะมึนลักษณะอ้วนหรือผอมเกินไป หรือมีกลิ่นเนื้อต้นแขนที่ไม่เหมาะสมที่จะเป็นตัวนาง เช่น ผู้แต่งตัวนางที่เป็นผู้ชาย เป็นต้น

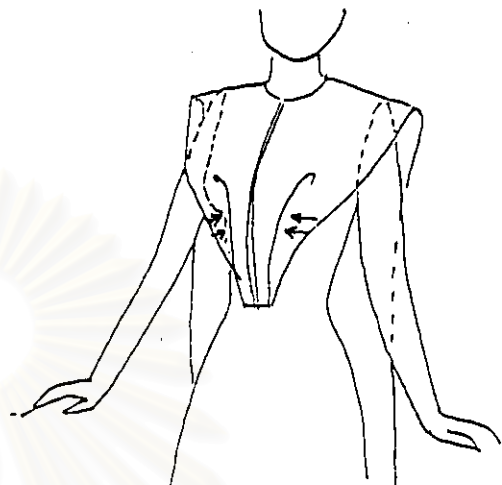
2. การจับริมผ้ากระทบเป็นมม ทำให้ผู้แต่งตัวนาง ทั้งที่เป็นผู้หญิง หรือ ผู้ชายก็ตาม คุม "หน้าอก" ได้ ไม่แบนราบเหมือนกับการหมั้นแบบพับรายเข้าข้างในหมด หรือไม่นูนเป็น "อกไก่" แบบการหมั้นเก็บเข้าหาสันกลางอก

1. ภาพแสดงขั้นตอนการหมักผ้าหมักนางฉีนใหญ่ แบบจับทับพับเป็นมม (แบบดั้งเดิม)

2. การทอแบบพับรามาเข้าข้างในหมค
(แบบที่คิดขึ้นใหม่)

3. การทอแบบเก็บผ้าเข้าหาสันกลางอก
(แบบที่คิดขึ้นใหม่)

ความแตกต่างของการทอผ้าทอนาง ในอดีตกับปัจจุบัน

จากการสังเกตและเปรียบเทียบจากภาพถ่ายในอดีต กับการแต่งจริงในปัจจุบัน อาจกล่าวได้ว่า การทอผ้าทอนางในอดีต แตกต่างจากการทอผ้าทอนางในปัจจุบันทั้งในการใช้ขนาดของผืนผ้าทอ และวิธีการทอ หรือการเก็บชายผ้าด้านหน้าที่ใช้วิธีพับเก็บคางกัน

ในอดีตจะใช้ผ้าทอนางผืนใหญ่ ที่กว้างโดยเฉลี่ยประมาณ 30 นิ้ว แต่ปัจจุบันพบว่า "ขนาดมาตรฐาน" ที่ใช้กันอยู่ในปัจจุบัน จะมีความกว้างโดยเฉลี่ยไม่เกิน 25 นิ้ว ในขณะที่ความยาวที่ใช้กันทั้งในอดีตและปัจจุบัน มีขนาดโดยประมาณเท่ากันคือ 60 นิ้ว

ส่วนวิธีพับเก็บชายผ้าที่ด้านหน้า ในอดีต ถึงช่วงก่อนปี 30 ในรัชกาลปัจจุบัน การเก็บชายผ้าด้านหน้าจะใช้วิธีเดียวกันหมด แต่ช่วง 20 ปีที่ผ่านมาถึงปัจจุบัน ได้ใช้วิธีที่คิดขึ้นใหม่ อีก 2 วิธี คือ การทอแบบพับรามาเข้าข้างในหมค และ การทอแบบเก็บผ้าเข้าหาสันกลางอก

การนุ่งผ้า

ปัจจุบันไม่พบว่ามีการใช้ "ผ้าถุงชั้นใน" ในการนุ่งผ้าของฝ่ายนาง แต่จากการศึกษาพบว่า ในอดีตมีการใช้ "ชั้นใน" ที่ไม่ใช่ "ผ้าถุง" ค้วย ดังที่ ทานอาจารย์ จำเรียง พุทประคัม ได้อธิบายไว้ว่า

"สมัยก่อน ก่อนที่ตัวนางจะนุ่งผ้าจีบที่เป็นผ้ายก เขาจะนุ่งผ้าข้างในก่อน เขาทำเป็นแบบ กางเกงหอค ยาวแค่เข่า เมื่อรูดเอวแล้วก็เอาเชือกที่เป็นสายรูด ไปผูกกับผ้าที่เขาเย็บเหมือนถุง เล็กๆแบบๆ ที่เขาคิดไว้ตรงกลางของชายผ้าหมอนางตามหน้า ที่จีบแล้วพับรวมมาอยู่ที่เอว เพื่อช่วยยึดผ้าหมอนางไม่ให้ถ่วงไปข้างหลังมาก"^๗

("ชั้นใน" ที่ไม่ใช่ "ผ้าถุง" นี้มีลักษณะคล้ายกับ "สนับเพลาชั้นใน" ของตัวพระ ที่ ทานอาจารย์ ชนิด อัยโพธิ์ อธิบายไว้ว่า "เย็บเป็นกางเกง มีหอคเคียนสะเอว"^๘ แต่ผู้วิจัยมีความเห็นว่า น่าจะเรียกว่า "สนับเพลาชั้นใน" เพราะมีความหมายตรงตัว และมีลักษณะที่เข้ากันได้กับ "เสื้อในนาง")

การนุ่งผ้าแบบจีบหน้านางชายพกเดียว

การนุ่งผ้าจีบหน้านางแบบชายพกเดียว แบ่งออกเป็น 2 ขั้นตอนคือ

ขั้นตอนการเตรียมผ้า และขั้นตอนการนุ่งผ้า

ขั้นตอนการเตรียมผ้า จีบผ้าที่จะใช้ซึ่งที่ปลายด้านหนึ่งของผืนผ้า ให้จีบกว้างประมาณไม่เกิน 1/2 นิ้ว จีบไว้ประมาณ 12 จีบ หรือจีบให้หมด "หน้าผ้า" ใช้ค้ายมัดไว้ให้แน่น ที่ความยาวประมาณ 1 คืบ หรือประมาณ 6 นิ้ว

(การเลือกปลายด้านใดด้านหนึ่งมาจีบทำชายพก จะมีผลต่อการทำให้ชายพกอยู่ทางด้านซ้าย หรือขวาของผู้แต่งได้ ดังนั้นก่อนจีบผ้าจึงต้องเลือกให้ตรงกับความถนัดของผู้แต่งก่อนเสมอ)

^๗ สัมภาษณ์ อาจารย์ จำเรียง พุทประคัม, 28 สิงหาคม 2538.

^๘ ชนิด อัยโพธิ์, "เครื่องแต่งตัวโบราณละคร", วารสารศิลปากร, ปีที่ 4 เล่มที่ 5, กุมภาพันธ์ 2494, หน้า 59.

ขั้นตอนการนึ่งผ้า

จับผ้าค่านที่มีจีบและมัดเป็นชายพกไว้หามลำตัว โดยหันค่านหน้าของจีบเข้าหาลำตัว คามค่านที่ต้องการไว้ชายพก เช่นต้องการให้ชายพอกยค่านซ้าย ก็ต้องหันหน้าของผ้าที่จีบไว้เข้าหาลำตัวค่านซ้ายด้วย แล้วเอาผืนผ้าวนอ้อมไปทางค่านหลัง กลับมาเกี่ยวกับค่านที่เป็นจีบชายพก แล้วเหน็บผ้าเคียนเอวเอาไว้ขยัมนึงก่อน ดึงจีบชายพอกให้ห้อยออกมาเท่ารอยที่มัดไว้ แล้วจับผ้าที่เหลือเข้าหาลำตัว โดยให้จีบมีความกว้างประมาณ $1\frac{1}{2}$ นิ้ว เท่ากับชายพก ใช้นิ้วมือไล่ลำตัวจีบให้เรียบร้อย แล้วให้ผืนแต่งไซ้เข้าหนีบจีบทั้งหมดไว้ก่อน แล้วเหน็บปลายจีบคอนบนเข้ากับเอว ไซ้เชือกคาดเอว รัศให้เรียบร้อยก่อนคาดเข็มขัดทับ

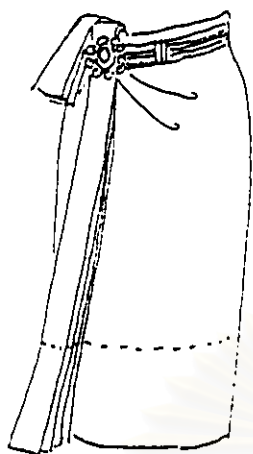
(สำหรับชายพอกนั้นหากไม่ปล่อยลอยไว้เฉยๆ ก็อาจกรัดผ้าที่จีบให้คลี่แผ่ออกเป็นวงคล้ายพัด แล้วคาดเข็มขัดทับ ซึ่งเรียกว่า การนึ่งผ้าแบบ "คลี่ชายพก" หรือ "แผ่ชายพก" แต่ปัจจุบัน ในการแต่งตัวแบบยืนเครื่องชคนาง ไม่นิยมนึ่งผ้าแบบแผ่ชายพก เนื่องจากจะทำให้รอมเอวของผืนแต่งคิใหญ่ขึ้น แต่การนึ่งผ้าแบบแผ่ชายพอกนี้นิยมใช้ในการแต่งแบบ "นางใน" คือนึ่งผ้าจีบหน้านางแบบแผ่ชายพอก หมสไบชายเดียว 2 ผืนซ้อนกัน แบบหม่มหับลอยชายเห็นปลายสไบค่านหน้า)

ความงามของการนึ่งผ้าแบบจีบนางชายพอกเดียว

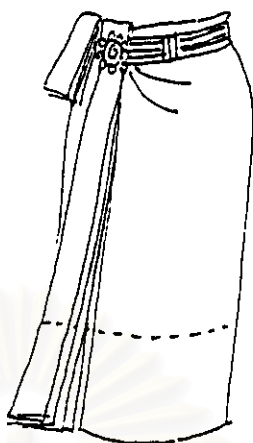
จากการสังเกตุจากภาพถ่ายและการแต่งจริงของละครตัวนาง, อาจจะสามารถกล่าวได้ว่า ความงามของการนึ่งผ้าแบบจีบนางชายพอกเดียวนั้น มีจุดที่น่าสังเกตุดังนี้

1. ความยาวของผ้านึ่ง น่าจะอยู่ที่ "ท้องน่อง" ดังที่ สมเด็จพระยาคำรงราชานภาพ ทรงกล่าวไว้ว่า "นึ่งผ้าจีบกรอมถึงท้องน่อง" (คือ กึ่งกลางน่อง) ดังนั้นหากนึ่งสูงกว่านี้ก็จะคัสขึ้นไป ถ้านึ่งต่ำกว่านี้เมื่อเวลาขยัมนึงในบางทิวา จะทำให้ปลายของผ้าจีบนางตกลงไปกองกับพื้นมาก ทำให้ครมรามได้

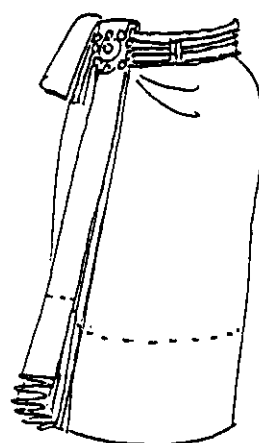
2. รอยจีบของหน้านาง ควรมีความกว้างเสมอกันตั้งแต่เอวจนถึงชายผ้านึ่ง และมีรอยจีบคงที่เมื่อเคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลงสามารถกลับเข้าตามรอยเดิมได้ ไม่แตกแนว ชายผ้าของรอยจีบควรจะเสมอกัน หรือเหลือมชั้นค่านบนเล็กน้อย ไม่ควรเหลือมจนเห็นได้ชัด เพราะจะดูเป็นนึ่งผ้าไม่เรียบร้อย ถ้าเหลือมลงค่านล่าง จะทำให้จีบนางดูยาวกว่าผ้านึ่งได้

จิบเหลี่ยมกลาง

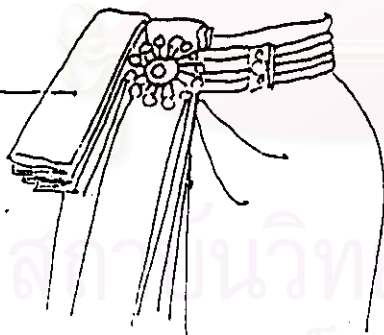
จิบเหลี่ยมสั้นเล็กน้อย

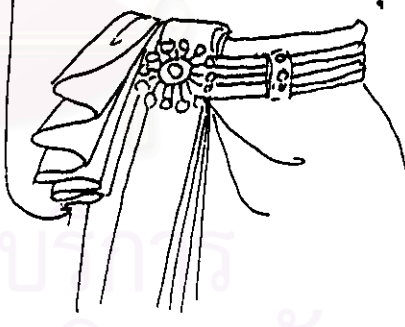
จิบเหลี่ยมขึ้นมากไป

3. ชายพก ความงามของชายพกควรอยู่ที่การหันหน้าผ้าให้ตกด้าน กอนนงผ้าควรหันหน้าผ้าที่จับไว้เป็นชายพกเข้าหาตัวก่อน เมื่อนั่งเสร็จชายพกจะทิ้งหน้าผ้าออกมาตกด้าน ถ้าหันหน้าผ้าจับที่เป็นชายพกออกจากตัวก่อน เมื่อนั่งเสร็จจะทำให้ ดูเหมือนนงผ้ากลับ เพราะหน้าผ้าของชายพกจะหันกลับเข้าข้างใน

หน้าผ้าหันออก
เมื่อนั่งเสร็จ

หน้าผ้าหันกลับเข้าข้างในเมื่อนั่งเสร็จ

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ความแตกต่างของการนุ่งผ้าจีบหน้านางชายพกเดียว ในอดีตกับปัจจุบัน

จากการสังเกตจากภาพถ่ายการแต่งตัวของละครในอดีต และการแต่งกายจริงของละครในปัจจุบัน อาจกล่าวได้ว่า การนุ่งผ้าจีบหน้านางชายพกเดียวของละครในอดีต จะนุ่งผ้ายาวกว่าปัจจุบัน โดยสังเกตได้จากชายพกข้างที่ปล่อยออกมาจะสั้นกว่าชายพกของละครในปัจจุบัน และการจับจีบหน้านางของอดีตจะไม่นิยมกรัดจนเรียบเป็นระเบียบเท่าปัจจุบัน นอกจากนี้ยังพบว่าละครกรมศิลปากรในช่วงต้นสมัยรัชกาลที่ 9 นิยมแต่งชายพกและคาดเข็มขัดหีบ แต่ในปัจจุบันไม่นิยม

การใส่เครื่องประดับกาย

ขั้นตอนการใส่เครื่องประดับกายนั้น โดยแท้จริงแล้วไม่ใช่ขั้นตอนที่สำคัญแต่ประการใด ทั้งนี้เพราะเครื่องประดับกายแต่ละชนิดแต่ละอย่างนั้น มีที่ใส่เฉพาะที่อยู่แล้ว จะมีปัญหาอย่างไรบ้างก็เพียงแต่การใส่เครื่องประดับที่ข้อมือ โดยเฉพาะที่เป็นเครื่องประดับประเภทโลหะที่นิยมใส่ซ้อนกันหลายอย่าง นอกจากนี้การใส่เครื่องประดับที่ลำตัวบางอย่างอาจต้องมีการปรับ ให้มีความพอดีกับขนาดช่วงตัวของผู้แต่ง เช่น ความยาวของสายสังวาล และตำแหน่งของตามทิศ ของตัวพระ เป็นต้น

การเรียงลำดับเครื่องประดับที่ข้อมือ และข้อมือ

เครื่องประดับที่นิยมใส่ซ้อนกันหลายชนิด ส่วนใหญ่จะเป็นเครื่องประดับโลหะ ซึ่งได้แก่ กำไลแฉง แหวนรอบ และลูกประหวะหล้า นอกจากนี้ยังมีบางอย่างที่ไม่ค่อยนิยมใส่ หรือไม่ค่อยมีใช้ในปัจจุบัน ได้แก่ สร้อยตะขาม หรือ สร้อยรักร้อย แหวนตะแคง และลูกไม้ปลายมือ ส่วนที่ข้อมือก็ได้แก่ หอยแครง เครื่องประดับต่างๆ เหล่านี้ ท่านอาจารย์ เยื่อน ภาณุทัต (ปรมาจารย์ทางด้านงานปัก และงานช่างประดิษฐ์ของไทย, พ.ศ. 2433 - 2528) ได้กล่าวถึงลำดับการใส่ (จากล่างขึ้นบน) ไว้ว่า

"พอเสร็จเกล้าจากกึ่งผ้า สวมเสื้อเสร็จก็ผูกของที่ข้อมือ คอนปลายผูกเป็นหอยแครงตัวเล็กๆ ผังเพชรรอบข้อมือ แล้วมีแหวนรอบและกำไล กำไลก็ผังเพชรเหมือนกัน หองพระกรนี้ ตอนแรกทีเดียวก็มีลูกไม้ปลายมือก่อน แล้วก็มีแหวนตะแคง แหวนตะแคงนี้เป็นแหวนเล็กๆ

แล้วเขาเอามาตีให้เรียงซ้อนกันรอบข้อมือ สวยมากทีเดียว ถัดขึ้นไปเรียกว่ารักร้อย
แล้วก็มาถึงลูกประหวะหล้าและกำไล สิ่งเหล่านี้ฝั่งเพชรเม็ดโตๆทั้งนั้น"^๕

จากที่ท่านอาจารย์เขียน ภาพทัศน ใต้กล่าวไว้นี้ ทำให้ทราบได้ว่า หอยแครง และ
แหวนรอบ เป็นเครื่องประดับที่ซื้อทำ ส่วนแหวนตะแคง สร้อยรักร้อย และลูกประหวะหล้า เป็น
เครื่องประดับสำหรับข้อมือ

การปรับความยาวของสายสังวาล และตำแหน่งของคามทิส

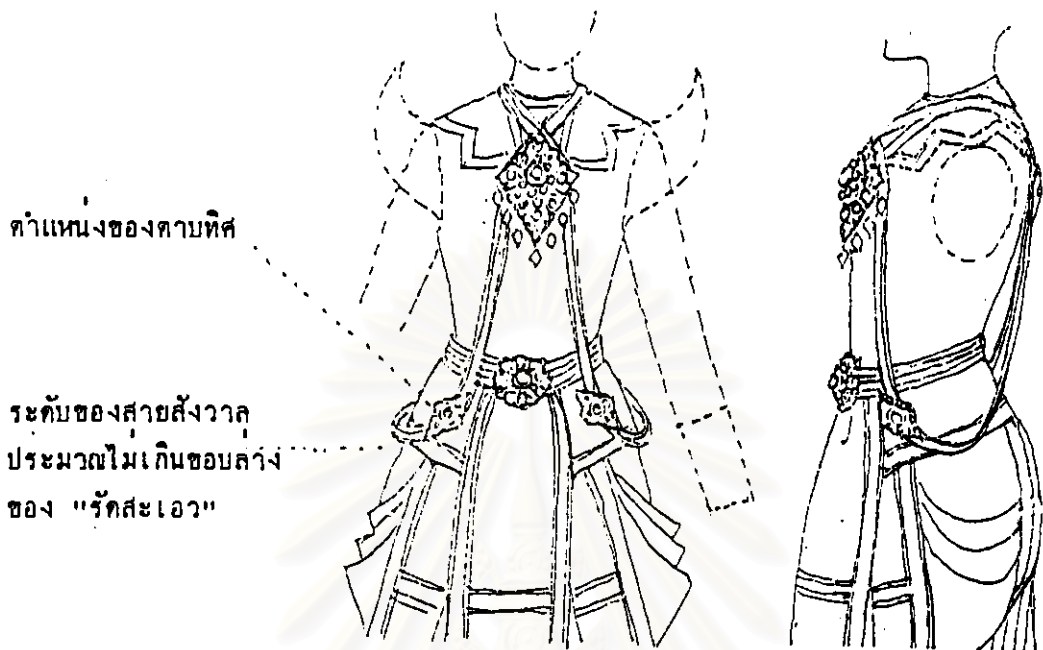
โดยปกติสังวาลของตัวพระสำหรับหนึ่งจะมีสังวาล 2 สาย ซึ่งส่วนมากช่างเครื่อง
ละครจะทำให้ติดกันไว้ที่ "คามหลัง" เมื่อเวลาสวมก็ต้องสวมพร้อมกัน โดยวางตำแหน่งของ
คามหลังเป็นหลัก แล้วจึงจัดสายที่ไขว้กันอยู่ให้เข้าที่ โดยใช้ตำแหน่งของทับทรวงกลางอกเป็นหลัก
แต่เนื่องจากช่วงลำตัวของผุ้แต่งแต่ละคน จะแตกต่างกันอยู่ ดังนั้นจะสังเกตเห็นได้ว่าสายสังวาล
จะหย่อนยาน หรือสั้นเคอ ก็คือเมื่อผู้แต่งได้สวมสังวาลแล้วนั่นเอง

ในกรณีที่สายสังวาลสั้นไป จะทำได้อย่างเดียวคือเปลี่ยนเป็นสำหรับใหม่ แต่หากยาว
ไปสามารถแก้ไขได้โดยการพับไปเก็บไว้ที่คานหลัง ใต้คามหลัง หรือใต้คามทิส แล้วรวึงหรือเย็บ
ไว้ไม่ให้เลื่อนหลุด

ความยาวที่พอเหมาะของสายสังวาลนั้น น่าจะอยู่ที่ระดับแนวเดียวกับขอบล่างของ
รัดสะเอว ส่วนตำแหน่งของคามทิส น่าจะอยู่ในระดับที่ ต่ำกว่าสายและหัวบันเหน่ง ซึ่งเป็นช่วง
กว้างของรัดสะเอว เหนือห้อยข้างทั้งชายและขวา

สถาบันวิทยบริการ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

^๕ ฐะบันย นาคทรพพ, "ภาพชีวิตในอดีตของอาจารย์เขียน ภาพทัศน" (เรียบเรียง
จากเทปบันทึกเสียง ซึ่งสัมภาษณ์โดย จินตนา คุชฎีวิช), เขียน ภาพทัศน ผู้ให้คำแนะนำอันอุดม
ด้วยประโยชน์, พิมพ์เป็นอนุสรณ์ในงานพระราชทานเพลิงศพ เป็นกรณีพิเศษ ณ เมรุวัดโสมนัสวร
วิหาร 5 เมษายน 2529, หน้า 9.

ตำแหน่งของคาบทิศ

ระดับของสายสังวาล
ประมาณไม่เกินขอบล่าง
ของ "รักสะเอว"

ความงามของการใส่เครื่องประดับกาย

เครื่องประดับกายที่ละครใช้กันอยู่ทั่วไป มีอยู่ 2 ประเภท คือ เครื่องประดับที่เป็นผ้าปัก และเครื่องประดับที่เป็นโลหะ สำหรับเครื่องประดับที่เป็นผ้าปักนั้นมีความกลมกลืนกับเครื่องนุ่งห่มมาก เพราะเป็นผ้าและมีการปักเหมือนกัน จึงทำให้ไม่สะดุดตาหรือช่วยเน้นให้สีของเครื่องนุ่งห่มเด่นชัดได้ดีเท่ากับเครื่องประดับโลหะ แต่ข้อดีของการใช้เครื่องประดับผ้าปัก (ซึ่งมีเพียง 3 อย่างคือ รักคั่นแขน รักข้อมือ รักข้อเท้า) อยู่ที่สามารรถทำให้พอดีกับร่างกายได้ เช่นพอดีกับคั่นแขน พอดีกับข้อมือ ข้อเท้า ของผู้แต่งทุกขนาด ซึ่งอาจช่วยให้ผู้แต่งบางคนดูดีขึ้นกว่าการสวมเครื่องประดับประเภทโลหะ ที่อาจใส่แล้วหลวมกว่าข้อมือ ข้อเท้า ของผู้แต่ง

ส่วนความงามของการใส่เครื่องประดับโลหะ ทั้งแบบเครื่องเงิน หรือเครื่องโลหะชุบทองนั้น อยู่ที่สามารรถช่วยเน้น ให้เครื่องนุ่งห่มมีสีสันเด่นชัดและทำให้เครื่องแต่งตัวทั้งตัว มีความสวยงามมากกว่าการใช้เครื่องประดับผ้าปัก แต่อาจต้องระวังในการเลือกสี ระหว่างสีเงิน(ของเครื่องเงินประดับเพชร) กับสีทอง(ของเครื่องโลหะชุบทองประดับเพชร) ว่าควรจะใช้สีใดจึงจะเหมาะสมกับสีของเครื่องนุ่งห่ม เช่น ถ้าเครื่องนุ่งห่มมีสีพื้นออกเป็นสีทอง หรือมีการปักด้วยดินทองมากกว่าดินเงิน

ก็ควรใช้เครื่องประดับกายที่เป็นสีเงินหรือใช้เครื่องประดับเงินมากกว่าเครื่องประดับโลหะของ
เป็นต้น

ความแตกต่างของการใส่เครื่องประดับกาย ในอดีตกับปัจจุบัน

จากการสังเกตและเปรียบเทียบจากภาพถ่ายละครในอดีต จะเห็นได้ว่าละครในอดีต
จะใส่เครื่องประดับที่ซอ้มือมากกว่าปัจจุบัน และจากการทดลองให้ผู้แสดง ในปัจจุบันใส่เครื่องประดับ
ที่ซอ้มือ ในลักษณะเดียวกับที่ละครโบราณใส่ คือ ใส่ครบทุกอย่าง กับใส่อย่างปัจจุบันที่ใส่น้อยขึ้น
แล้วสังเกตขะร่ายรำอยู่ อาจกล่าวได้ว่า การใส่เครื่องประดับที่ซอ้มือมากขึ้น จนมีความสูงเกือบ
ประมาณครึ่งท่อนแขนตอนล่าง จะช่วยให้ท่อนแขนของผู้แต่งกลมกลิ้งขึ้นกว่าเดิม ไม่คเป็นแขนยาว
แก่งก้างเหมือนเวลาใส่เครื่องประดับที่ซอ้มือน้อยขึ้น และที่สำคัญอีกอย่างหนึ่งคือการใส่เครื่องประดับ
ที่ซอ้มือมากขึ้นจนมีความสูงดังกล่าวนั้น ยังช่วยให้ฝ่ามือของผู้แต่งคเล็กลง เมื่อเวลารายรำจะค
ที่ซอ้มือเล็กนิ้วเล็กเหมาะแก่การจับมือแบมือรายรำ ช่วยให้ผู้แต่งคอ่อนหวานมากขึ้นในขะร่ายรำ

ความงามของการใส่เครื่องประดับศีรษะ

โดยทั่วไปแล้วการใส่เครื่องประดับศีรษะทชนิดจะมีความงามอยู่ที่ตัว มงกุฎ ชฎา
อยู่แล้ว ดังนั้นความงามของการใส่ไม่ว่ามงกุฎ ชฎา หรือรัศมีเก้ายอด จึงน่าจะอยู่ที่การใส่ให้ส่วน
ปลียอดตั้งตรง ทั้งจากการคูกจากคานหน้าตรงและคูกจากคานข้าง นอกจากนี้จะอยู่ที่เมื่อใส่ มงกุฎ
หรือชฎาแล้ว ไม่รัศปลายกรรเจียกจรให้คิคักกัน

สำหรับความแตกต่างในการใส่เครื่องประดับศีรษะในอดีตกับปัจจุบัน นับว่าไม่มีข้อ
แตกต่าง ทั้งรูปแบบและวิธีสวมใส่ นอกจากจะพบว่าปัจจุบันมีการใส่ต่างหู ในการใส่มงกุฎษัตรีย์
ค้วย ซึ่งแต่เดิมในอดีตไม่นิยม

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สรุปบทที่ 3

เพื่อให้เห็นความแตกต่างได้ชัดเจน ผู้วิจัยจึงได้ทำการสรุปบทที่ 3 นี้ ในลักษณะของ ตารางเปรียบเทียบการแต่ง ทั้งชุดพระและชอนนาง ดังนี้

ตารางเปรียบเทียบการแต่ง "ชุดพระ"

ส่วนเครื่องนุ่งห่ม		
ชิ้นส่วน *	อดีต	ปัจจุบัน
สนับเพลา	นุ่งคำ ปลายกลางของเชิงสนับเพลา อยู่ในระดับเกือบถึงกลางน่อง	นุ่งสูง ปลายกลางของเชิงสนับเพลา อยู่ในระดับเหนือน่อง
	ความงามของการใส่สนับเพลา อยู่ที่การใส่คลุมเข้าในระดับ $\frac{1}{3}$ ของขาตอนล่าง	
การนุ่งผ้าแบบตีปีก จีบใจไว้หางหงส์	นุ่งคำ ตามสนับเพลา ริมกลางของเชิงผานาง อยู่ประมาณระดับกลางเข่า รอยจีบ 3 ชั้น ค้านข้างลำตัว (ตีปีก) กางผายและลศหลังโล่ระดับเป็น 3 ชั้น อย่างเห็นได้ชัด	นุ่งสูง ตามสนับเพลา ริมกลางของเชิงผานาง อยู่เหนือระดับเข่าประมาณ 3 นิ้ว รอยจีบ 3 ชั้น ค้านข้างลำตัว (ตีปีก) ชอนอยู่ในระดับเดียวกัน จนเกือบไม่เห็นว่าเป็นรอยจีบ 3 ชั้น
	ความงามของการนุ่งผ้าตีปีกจีบใจไว้หางหงส์ ถือตามลักษณะการนุ่งอย่างในอดีต	
ห้อยข้าง	วิธีแต่งไม่แตกต่างจากปัจจุบัน แต่ขนาดของชิ้นส่วนจะยาวกว่าห้อยข้างในสมัยปัจจุบัน ประมาณ 3 นิ้ว	วิธีแต่งไม่แตกต่างจากอดีต แต่ขนาดของชิ้นส่วนจะสั้นกว่าห้อยข้างในอดีต ประมาณ 3 นิ้ว
	ความงามของการใส่ห้อยข้าง อยู่ที่ขนาดความยาวของห้อยข้างที่พอเหมาะกับขนาดช่วงตัวของผู้แต่ง คือ ความยาวจากเอวถึงกลางเข่า (โดยประมาณ)	

* ชิ้นส่วนต่างๆ เรียงตามลำดับการแต่งจริง

ตารางการเปรียบเทียบการแต่ง "ชกพระ" (ต่อ)

ชิ้นส่วน	อดีต	ปัจจุบัน
เสื่อพระ	เนื่องจาก ตัวเสื่อมีการปักด้วยตัวลายที่เล็กและบางโดยไม่หนนตัวลายให้หนามาก ส่วนแขนเสื่อนิยมมักเป็นลายตามขวางทำให้ช่วงแขนเสื่อมีความบาง การใส่เสื่อจึงสามารถเย็บครึ่งให้แนบกระชับกับลำตัวและช่วงแขนได้พอดี	ทั้งตัวเสื่อและแขนเสื่อ มีการปักด้วยลวดลายที่โต และหนนให้ลายหนนทั้งตัว ทำให้ตัวเสื่อและแขนเสื่อมีความหนาอีกทั้งที่โตของแขนเสื่อ มีการเย็บไว้ก่อน ตั้งแต่รอยต่อจาก "เป้า" ใต้วงแขนเสื่อถึงกลางช่วงแขนตอนล่าง จึงทำให้การใส่เสื่อไม่สามารถเย็บครึ่งให้แนบกระชับกับช่วงแขนได้พอดี
ความงามของการใส่เสื่อ อยู่ที่ การใส่ให้แนบกระชับกับลำตัวและช่วงแขน เวลา雨衣ว่า จะเห็นลำตัวและช่วงแขนของผู้แต่งกลมกลิ้ง		
รัดสะเอว	รัดสะเอวส่วนใหญ่เป็นผ้าแถบแบบขิ้นตรง เมื่อเวลาใส่ทำให้ผ้าบริเวณเอวของผู้แต่งไม่เรียบเนียนเข้ากับรูปร่างได้ดีเท่าที่ควร	รัดสะเอวเป็นผ้าแถบแบบขิ้นโค้ง เมื่อเวลาใส่ทำให้ผ้าบริเวณเอวของผู้แต่งเรียบเนียนเข้ากับรูปร่างได้ดี
ความงามของการใส่ รัดสะเอว อยู่ที่การใช้รัดสะเอวที่เป็นผ้าแถบแบบขิ้นโค้ง เพราะเวลาใส่จะเรียบเนียนเข้ากับรูปร่างของผู้แต่งได้เป็นอย่างดี		
ห้อยหน้า	วิธีแต่งไม่แตกต่างจากปัจจุบัน แต่ขนาดจะยาวกว่าห้อยหน้าในปัจจุบัน 3 นิ้ว	วิธีแต่งไม่แตกต่างจากอดีต แต่ขนาดจะสั้นกว่าห้อยหน้าในอดีตประมาณ 3 นิ้ว
ความงามของการใส่ห้อยหน้า อยู่ที่ขนาดความยาวของห้อยหน้าที่พอเหมาะ		

ตาราง การเปรียบเทียบการแต่ง "ชุดพระ" (ต่อ)

ชิ้นส่วน	อดีต	ปัจจุบัน
	ขนาดช่วงตัวของผู้แต่ง คือ ความยาวจากเอวถึงกลางเข่า (โดยประมาณ)	
กรองคอ	มีวิธีใส่วิธีเดียว ทั้งในอดีตและปัจจุบัน คือสวมบนบ่ารอบคอ ให้อยู่ค้ำคานหน้าตรงกลางหน้าอก	
กนกปลายแขน	การติดกนกปลายแขนของเสื้อแขนสั้น ทั้งในอดีตและปัจจุบัน จะติดก่อนใส่เสื้อหรือจะติดหลังจากการใส่เสื้อเสร็จแล้วก็ได้ แต่การติดก่อนใส่เสื้อจะทำได้สะดวกกว่า	
อินทรีขน	ในอดีตจะตั้งอินทรีขนหลังใส่กรองคอ เพราะกรองคอจะเป็นสิ่งที่ช่วยกระชับในการที่จะตั้งอินทรีขนบนบ่าทั้ง 2 ข้างให้เท่ากันได้โดยง่าย อินทรีขนในอดีต จะตั้งคร่อมตามขอบวงแขนของตัวเสื้อ ในลักษณะที่เรียกว่า <u>ตั้งคร่อมไหล่</u>	ในปัจจุบันจะติดอินทรีขนก่อนใส่กรองคอ เพราะช่างที่ทำหน้าที่แต่งมักจะติดอินทรีขนไว้กับตัวเสื้อในลักษณะกึ่งถาวร เพื่อความสะดวกรวดเร็วในการแต่ง และมักจะติดไว้ในลักษณะ <u>วางอยู่บนไหล่</u> โดยสอดส่วนฐานของอินทรีขนไว้ใต้แนวของกรองคอ เมื่อใส่กรองคอแล้ว ริมกรองคอจะทับอยู่บนฐานของอินทรีขน
ความงามของการตั้งอินทรีขน อยู่ที่การตั้งในลักษณะคร่อมไหล่อย่างในอดีต และปลายของอินทรีขนควรจะมีขีดหรือตั้งองเฉียงขึ้นในมุม ไม่ต่ำกว่าหรือไม่เกินกว่ามุม 45 องศา จากระดับแนวนอนบนบ่าของผู้แต่ง ทั้งนี้ต้องขึ้นอยู่กับรูปทรงของตัวอินทรีขนด้วย ว่ามีลักษณะที่สามารถตั้งคร่อมไหล่ได้ หรือต้องติดแบบวางบนไหล่		

ตารางเปรียบเทียบการแต่ง "ชุดนาง"

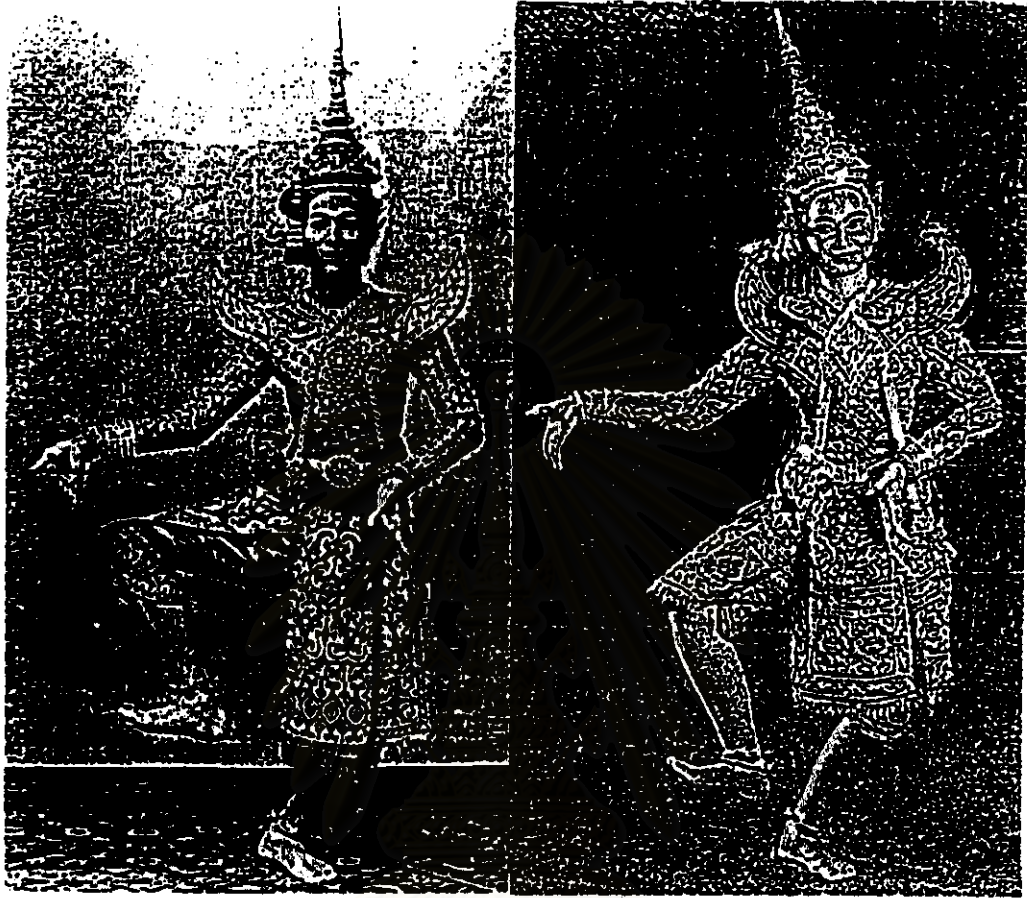
ส่วนเครื่องนุ่งห่ม		
ชิ้นส่วน	อดีต	ปัจจุบัน
เสื้อในนาง และ เสื้อแขนยาว ของ ตัวนาง	ทั้งในอดีตและปัจจุบัน มีวิธีการเดียวกันคือ ใช้วิธีเย็บครึ่งให้ติดกัน	
	ความงามของการใส่เสื้อในนาง และเสื้อแขนยาวของตัวนาง อยู่ที่การใส่ให้แนบกระชับกับลำตัว และช่วงแขน (และควรใช้สีที่ใกล้เคียงกับสีเนื้อ เพราะการใส่เสื้อในนาง เป็นการใส่เสื้อแทนการแต่งตัวเปล่า แต่การใส่เสื้อแขนยาวของตัวนาง เป็นการใส่เสื้อแทนสีกายของตัวนางในโทน ซึ่งต้องใช้สีตามที่ระบุไว้ในโทน	
สไบชาย- เดี่ยว	ในอดีตมีการห่มสไบชายเดี่ยวแบบห่มทับ (แบบที่ 2.) ในการแต่งยืนเครื่องชุดนาง ที่สโมสรกฤษณ์ศรีย์	ในปัจจุบันมีการห่มสไบชายเดี่ยวแบบห่มทับ (แบบที่ 2.) เช่นกัน แต่ใช้ในการแต่งยืนเครื่องชุดนาง ที่สโมสรวังหน้าของละครพันทาง
	ความงามในการห่มสไบชายเดี่ยว อยู่ที่ ความยาวของชายสไบที่อยู่ด้านหลัง ซึ่งควรจะอยู่ในระดับไม่เกิน $\frac{2}{3}$ ส่วนของความยาวของผ้าที่ห่มตั้งอยู่	
สไบสองชาย	ใช้สไบสองชายแบบตั้งเค็ม	ใช้สไบสองชายแบบถึงสำเร็จรูป
	ความงามของการห่มสไบสองชาย ขึ้นอยู่กับรูปแบบของตัวสไบ ซึ่งสไบสองชายแบบถึงสำเร็จรูปจะห่มได้เรียบร้อยกว่าแบบตั้งเค็ม	
ผ้าห่มนาง (ผืนใหญ่)	ห่มแบบจับทับพับเป็นมุม	มีการห่มแบบจับทับพับเป็นมุมน้อยกว่าแบบพับเข้าข้างในหมศ และแบบเก็บผ้าเข้าสันกลางอก

ตารางการเปรียบเทียบการแต่ง "ชุดนาง" (ต่อ)

ชั้นส่วน	อดีต	ปัจจุบัน
ผ้าหม่นาง (ผืนใหญ่)	ความงามของการหม่นนางผืนใหญ่ ขึ้นอยู่กับขนาดความกว้างของผืนผ้า ที่มีขนาดเหมาะสมกับตัวผู้แต่ง คือควรจะมีขนาดกว้างเป็นสองเท่าของความกว้างของชายแต่ง นอกจากนี้ความงามของการหม่นแบบจับทับเป็นมม ยังทำให้มี "หน้าอก" ไม่แบนราบอย่างการหม่นแบบพับรายเข้าข้างในหมุด หรือหนุนเป็นอกไก่อย่างการหม่นแบบเก็บผ้า เข้าหาสันกลางอก	
ผ้านาง จับหน้านาง ชายพกเดี่ยว	นุ่งผ้ายาว ชายพกสั้น ไม่กรัดจีบ จนเป็นระเบียบ	นุ่งผ้าสั้นกว่าอดีต ชายพกยาว กรัดจีบจนเรียบเป็นระเบียบ
	ความงามของการนุ่งผ้าจับหน้านางชายพกเดี่ยว ขึ้นอยู่กับ ความยาวของผ้านาง ที่ควรอยู่ในระดับ "กึ่งกลางน่อง" รอยจีบเสมอกันตลอด ปลายกลางของจับหน้า นางเหลือมขึ้นบนเล็กน้อย และชายพกหันหน้าผ้าออก ถูกค่าน	

การเปรียบเทียบการใส่เครื่องประดับ (พระ และ นาง)

เครื่องประดับที่	ใส่ครบทุกอย่าง (อดีต)	ใส่น้อยชิ้น (ปัจจุบัน)
เครื่องมือ	ความงามของการใส่เครื่องประดับที่เครื่องมือ น่าจะอยู่ที่การใช้เครื่องประดับเงินหรือโลหะขบทอง และใส่ครบทุกอย่าง ช่วยให้ท่อนแขนกลมกลิ้ง คู่มือเล็กเวลารำ	
เครื่องประดับกายและเครื่องประดับศีรษะ	ละครในอดีตและละครในปัจจุบัน ใช้เครื่องประดับกายต่างๆ และเครื่องประดับศีรษะ เหมือนกันหมด ทุกอย่าง แต่อดีตไม่รัดปลายกรรเจี๊ยกจร ในเวลาใส่เครื่องประดับศีรษะ และปัจจุบันพบว่ามีการใส่ต่างๆในเวลาสวมมงกุฎกษัตริย์ แต่เดิมในอดีตไม่นิยม	

ภาพการเปรียบเทียบสัดส่วนของเครื่องแต่งตัวชุดพระในอดีตกับปัจจุบัน

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาพการเปรียบเทียบสัดส่วนของเครื่องแต่งตัวชุดพระในสมัยรัชกาลที่ 6 กับปัจจุบัน

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาพเปรียบเทียบการแต่งชุดพระ ระหว่างผู้แต่งที่เป็นชาย และผู้แต่งที่เป็นหญิง

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สถาบันวิทยบริการ
 ภาพเปรียบเทียบสัดส่วนเครื่องแต่งตัวของฝ่ายพระ (ยักษ์) ในปัจจุบัน และในสมัย ร.6

ลักษณะของผ้าหมสไบสองชายแบบตั้ง เคิม

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สถาบันวิทยบริการ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ลักษณะการแต่งชุดพระและนางในอดีต สืบเกศความกว้างของผ้าหม่นนาง

2.

1.

3.

ภาพแสดงวิธีห่มผ้าหม่นาง 3 แบบ โดยผู้แต่งคนเดียวกัน

1. การห่มแบบจับทาบพับเป็นนม (แบบดั้งเดิม)
2. การห่มแบบเก็บผ้าเข้าหาสันกลางอก (แบบที่คิดขึ้นใหม่)
3. การห่มแบบพับราบเข้าข้างในหมด (แบบที่คิดขึ้นใหม่)

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย